

INDHOLD

OM VERDEN I BØRNEHØJDE	3
FAKTA	4
OM RWANDA	4
OM TANZANIA	4
OM LAOS	4
10 LEKTIONER OM RWANDA, LAOS OG TANZANIA	6
1. Landkort	6
2. Uretfærdighedsleg	6
3. Who are you and what do you like?	6
4. Tegning til partnerskolen	6
5. Brev til partnerskolen	6
6. Lær at sige noget på et nyt sprog	6
7. Dagligdag	7
8. Lav mad	7
9. Klip og klistr	7
10. Spil, dans eller sange fra andre lande	7
10 UDVIDEDE LEKTIONER	8
1. Galimoto – legetøj af genbrug	8
2. Smag på ingredienser fra Østafrika	8
3. Fred i Rwanda	8
4. Hvad er en rytme?	8
5. Regnetime	8
6. Det har jeg behov for	8
7. Det er uretfærdigt!	9
8. Hvem gør noget?	9
9. Sprog i Laos	9
10. Design for Change	9
UDVEKSLINGER	10
Skypemødet	10
1. Skriv et brev	10
2. Send fotos	10
3. Syng en sang	10
4. Min yndlingsleg	10
5. Eventyr	11
6. Film om livet i Danmark	11
7. Oplevelseskuffert	11
RESSOURCER	12
Landkort – Tanzania	12
Landkort – Rwanda	13
Landkort – Laos	14
Landkort – Danmark	15
Historier	16
Lær at sige noget på et nyt sprog	22
Tegn et flag – kopiark	25
Dagligdag – kopiark	28
Lav mad – kopiark	33
Klip og klistr – kopiark	40
Spil, dans eller sange fra andre lande	42
Fred i Rwanda	43
Regnetime – kopiark	45
Det har jeg behov for – kopiark	48
Sprog i Laos – kopiark	49
Rwanda – et lille land	50

OM VERDEN I BØRNEHØJDE

Grundtanken i projektet Verden i Børnehøjde har været at skabe rammerne for, at danske indskolingsklasser kan møde jævnaldrende børn i Rwanda, Tanzania og Laos. Projektet er på et år nået ud til næsten 2000 elever, der har fået lidt mere af verden ind under huden.

De 10 danske skoler, der har været involveret, har gjort sig meget forskellige erfaringer i projektet. For flere har kommunikationen været svær, og det har været udfordrende at oprette en stærk lærer-til-lærer relation, som er nødvendig for at drive projektet fremad. Her har udvekslinger af tegninger og breve været få, men der har stadig været fokus på at lære et fremmed land og dets kultur at kende. Andre partnerskaber er spurtet derud af med raketfart, og kemien mellem partnerlærerne har gjort, at der har været overskud og mulighed for flere udvekslinger.

Dette idékatalog er udviklet af MUNDU – center for global dannelse i begyndelsen af projektet og har bidraget til at inspirere undervisningen på de danske skoler. I forbindelse med evalueringen af projektet i oktober 2016, er kataloget blevet opdateret. Desuden er lærer på Paarup Skole Ana Maria Jensens egenproducerede materiale 'Rwanda – et lille land' blevet vedhæftet til yderligere inspiration.

Vi håber, at dette katalog over idéer kan tjene som et godt udgangspunkt til fremtidige skolesamarbejder!

Sofie Ulrik Neergaard, projektleder, Globale Skolepartnerskaber

Projektet er blevet til i samarbejde mellem Globale Skolepartnerskaber og SOS Børnebyerne med støtte fra Danidas Oplysningsbevilling. Læs mere om projektet, find katalog som pdf og se videoer og billeder på www.globaleskolepartnerskaber.dk eller www.sosbornebyerne.dk/bornehojde

Idékataloget er udført af Sonja Salminen og Eva Leth Hansen, MUNDU – center for global dannelse, 2015.

Kreditering: Aktivitetsforslag og illustrationer fra Børnenes U-landskalender, 2001 udført af Mikala Klubien. Tak til Udenrigsministeriet for venlig tilladelse til anvendelse. Fra efteråret 2016.

FAKTA

OM RWANDA

- 12,6 millioner mennesker
- Pengene hedder Rwanda Franc
- Hovedstaden hedder Kigali
- Sproget er engelsk og kinyarwanda
- Flere kvinder end mænd sidder i parlamentet
- Plasticposer er forbudte

Rwanda er kendt som landet med tusinde bakker. Det er et lille land uden adgang til havet i det centrale Østafrika. Det har grænser til Uganda, Tanzania, Burundi og Den Demokratiske Republik Congo. I Rwanda er der skove, søer og forskellige vilde dyr. I bjergene bor bjerggorillaerne.

Det var i Rwanda, en af de mest brutale massakrer i moderne historie fandt sted. Næsten 1 million mennesker blev dræbt i 1994. Derfor var der mange børn, som mistede deres forældre. Det frygtelige skete, fordi den ene gruppe mennesker ikke ville give den anden gruppe lov til at være med til at bestemme.

Vidste du at ...?

- Rwanda er et af verdens mindste lande?
- Rwanda er et af de rene lande, fordi alle er med til at gøre rent i deres område på den sidste lørdag i måneden
- Klip-klapper er ikke tilladt i landet, fordi man ønsker at slippe af med en grim tæge, der sætter sig i fødderne (jiggers/blækspruttepilke)
- Det er uhøfligt at pege på mennesker. Det er kun hunde, som man må pege på
- Rwandas højeste bjerg er faktisk en inaktiv vulkan, som hedder Karisimbi, og den er 4519 m høj

OM TANZANIA

- 51 millioner mennesker
- Pengene hedder Tanzania-shillings
- Hovedstad hedder Dodoma
- Sproget er swahili og engelsk samt 130 andre lokalesprog
- Kilimanjaro er det største bjerg i Afrika
- En fjerdedel af landet er fredet til vilde dyr

Tanzania er et stort land i Østafrika, som har grænser til Kenya og Uganda i nord, Rwanda, Burundi og Den

Demokratiske Republik Congo i vest og mod Zambia, Malawi og Mozambique i syd. Der er både zebraer, giraffer, elefanter, næsehorn, løver, leoparder, krokodiller og flodheste i landet.

De fleste mennesker i Tanzania lever af at dyrke jorden. Der er mange fattige, fordi jorden ikke alle steder er lige frugtbar.

Vidste du at ...?

- Den største krabbe i verden, kokosnøddekrabben, lever i Tanzania (på Zanzibar)
- Tanzania har den samme fædrelandssang som Sydafrika og Zimbabwe
- En fjerdedel af Tanzanias område er fredet til vilde dyr og til nationalparker
- Der er 130 forskellige folkeslag i Tanzania, som alle er forskellige i forhold til tøj, redskaber, poesi osv.
- Nationalretten er ugali, som er majs- eller hirsegrød
- Tanzanianere elsker hiphop og de har deres egen stil, som hedder Bongo Flava

OM LAOS

- 7 millioner mennesker
- Pengene hedder Laos kip eller bare kip
- Hovedstad hedder Vientiane
- Sproget er laotisk og mange andre sprog
- Khone Papeng vandfaldet er det største i Sydøstasien
- Laos og Luxembourg er de to lande i verden, som bruger mest solenergi

Laos har ikke adgang til havet, og meget af landet er dækket af bjerge og skovklædte bakker. Her er der for stejlt at bo, og der er svært at rejse. Derfor bruger de fleste i Laos den store Mekongflod. Floden er en vigtig transportrute for ting og mennesker. Den sørger også for elektricitet og fisk til mennesker i Laos.

I skovene i Laos bor der elefanter, røde pandaer, tigre og leoparder. Desværre forsvinder noget af skoven, fordi mennesker skal bruge træet.

Vidste du at ...?

- Laos er det land i verden, som er blevet bombet mest. To milliarder ton bomber faldt i Laos under

Vietnamkrigen

- Nytår bliver fejret over tre dage fra den 13. til den 15. april
- Der er fundet rester efter mennesker, som er 46.000 år gamle i en hule i Nordlaos
- Hvis man køber iskaffe i en gadebod, så får man det i en plasticpose med et sugerør
- Før kaldte man Laos for "Landet med en million elefanter", det gør man ikke mere, for der er næsten kun 1.000 elefanter tilbage

10 LEKTIONER OM RWANDA, LAOS OG TANZANIA

De følgende lektioner er forslag til de ti lektioner, som er projektets minimumskrav.

1. LANDKORT

Vælg et af landene og tal med klassen om det.

Hvordan ser der ud i landet?

Se billeder fra Rwanda: <http://www.sendacow.org.uk/lessonsfromafrica/rwanda-gallery>.

Se billeder fra Tanzania: <http://travel.nationalgeographic.com/travel/countries/tanzania-photos/>. Se billeder fra Laos: <http://laos-pictures.com/>.

Hvor langt væk ligger landet? Hvor stort er det i forhold til Danmark? Prøv at sammenligne landenes størrelse her: <https://mapfight.appspot.com/> (find landkortbagerst). Lav dernæst en målfast version af landkort for det udvalgte land og for Danmark og tegn det i skolegården.

Lav puslespil af et landkort. Giv hver elev et landkort, som de skal farvelægge. Klip det herefter i otte eller flere dele, og lad eleverne samle puslespillet.

2. URETFÆRDIGHEDSLEG

Konceptet er, at klassen vælger en leg, som de kender. Hvilken som helst leg: fangeleg, ståtrold osv. Klassen leger legen to gange. Først med almindelige regler og bagefter med uretfærdige regler. Når legen leges med uretfærdige regler, bliver klassen delt op i grupper.

Hver gruppe får nogle særlige uretfærdige regler, som de skal følge udover de almindelige regler, der gælder i legen.

Eksempler på uretfærdige regler:

Tanzania: Nogle elever er truede dyr, andre er krybskytter. De truede dyr skal altså hele tiden passe særligt på, og måske gemme sig for ikke at blive skudt af krybskytterne. En anden mulighed er, at der er tørke, og nogle elever er så tørstige, at bliver helt sløve og kommer til at løbe så langsomt, at de taber legen.

Laos: Nogle elever får lov at gå i skole ubegrænset, andre får kun fem års skolegang, så derfor kan de kun sige noget eller få lov at deltage hver anden gang. Nogle elever skal arbejde efter skole, og de er derfor trætte og langsomme, når de leger. Andre går til en fritidsaktivitet, som gør dem hurtigere/klogere/bedre sammenlignet med de andre i legen. Nogle elever må klare sig uden en bil, motorcykel eller cykel, så de hele tiden lidt bagud.

Rwanda: 77 procent af eleverne lever under fattigdomsgrænsen, så de kan ikke løbe så hurtigt, som de andre. En fjerdedel af eleverne har ingen morgenmad fået, en fjerdedel har fået te med sukker. Begge grupper har svært ved at følge med og løber kun halvt så hurtigt, som de er i stand til.

3. WHO ARE YOU AND WHAT DO YOU LIKE?

Hver elev skal vælge et tema for deres præsentation. Det kan være deres værelse, deres hus, deres seng, deres tøj, deres yndlingslegetøj, deres forældre, søskende eller bedsteforældre. Eleven skal tage mindst tre billeder og skrive en kort tekst på engelsk, hvor han præsenterer det valgte. Teksten skal indeholde minimum tre sætninger.

4. TEGNING TIL PARTNERSKOLEN

Hver elev skal tegne deres hjem og deres familie – enten som en samlet tegning eller som to tegninger. De må gerne skrive et par engelske ord på tegningen. Mens eleverne tegner, lytter de til en historie fra det land, som I har valgt (find historier bagerst). Eventuelt kan enkelte elever farvelægge flaget fra Rwanda, Laos eller Tanzania.

5. BREV TIL PARTNERSKOLEN

Hver elev skal skrive mindst seks sætninger på engelsk om deres skole til eleverne på partnerskolen. Det kan være sætninger om klassen, fagene, timerens længde, hvad de gør i frikvarteret, yndlingsfag, lærernes antal, antal elever i klassen, hvordan klasseværelset ser ud osv.

6. LÆR AT SIGE NOGET PÅ ET NYT SPROG

Vælg det sprog, som eleverne på jeres partnerskole taler. Lær at sige goddag og farvel på sproget – eller

lær at tælle til ti. I kan også lære mere, hvis I har mod på det (find sprogene bagerst). I kan også se film om lao-tallene her: <https://www.youtube.com/watch?v=BABqQaezjZU>.

7. DAGLIGDAG

Eleverne skal sammenligne deres egne liv med eleverne på partnerskolens liv. Eleverne kan lave et skema for deres egen dag (find kopiark om hverdag bagerst). Eleverne skal se på, hvilke dele af deres dag og eleverne på partnerskolens dag er arbejde, bevægelse, skole og leg. Lad eleverne tælle hvor mange timer, der går til aktiviteterne, eller lad dem regne med brøker.

Benyt lejligheden til at tale om børns levevilkår, fattigdom og børns rettigheder i det land, hvor jeres partnerskole er.

8. LAV MAD

Lav mad fra Laos, Tanzania eller Rwanda sammen med eleverne. Spis maden som man gør det i det pågældende land.

Lav fx sticky rice som i Laos. Man spiser det, når man har rullet små kugler af det, og så dypper man det i lækkert sovs (på den måde kan man få lov at lege med sin mad).

Man sætter sig omkring en dug på gulvet, og så serverer man de forskellige retter samtidig på fade (find opskrifter på sticky rice, krydret oksekødsalat og mango fool fra Laos bagerst).

Rwandisk mad er ikke særligt krydret eller stærk. Folk spiser enkle måltider med lokalt dyrkede ingredienser. De spiser mest søde kartofler, bønner, majs, ærter, hirse, madbananer, kassava og frugt. Man må ikke snuse til sin mad i Rwanda. Det antyder, at der er noget i vejen med maden. Hvis man afslår mad, så er det en grov fornærmelse af den, som har lavet maden. Tidligere spiste man ikke offentligt, og det ses stadig, at en hustru ikke spiser før hendes mand har fået (find opskrifter på pintobønner med kartoffel- og madbananekage bagerst).

I Tanzania spiser man maden med højre hånd. Man spiser, mens man sidder på en måtte på gulvet eller på en lav taburet. Nogle gange spiser man af et fælles fad, så skal man spise af den mad, som er foran en (find opskrifter på ugali og spinat med peanutbutter fra Tanzania bagerst).

I kan også vælge at lave en øvelse om fødevarer som bliver dyrket og spist i Østafrika. Se præsentation på engelsk: East African tastes for harvest <http://www.sendacow.org.uk/lessonsfromafrica/resources/african-tastes>.

9. KLIP OG KLISTR

Lav en lysbåd fra Laos eller en maske fra Afrika.

Lav en lysbåd. Når det endelig bliver tørvejr igen efter flere måneders regntid, fejrer man "De flydende ildbådes fest" i Laos. Man sender små både med lys i ned ad floden, mens man ønsker, at noget nyt og godt skal ske i ens liv. Eleverne skal folde deres egen papirbåd til fyrfadsllys (se vejledning til lysbåd bagerst). Bor man i nærheden af vand, kan man sende sine både af sted der. Ellers kan man bruge en balje og se, hvilken båd, der holder sig længst oven vande.

Lav en afrikansk maske. De mange forskellige folkeslag i Afrika anvender undertiden masker ved forskellige ritualer. Mange masker repræsenterer ånderne af forfædre, som døde for mange år siden. De siges at kontrollere det gode og det onde i samfundet (se eksempler på masker bagerst).

10. SPIL, DANS ELLER SANGE FRA ANDRE LANDE

Spil et spil, dans en dans eller syng en sang fra et andet land. Du kan spille cirkelspil fra Rwanda, rattanbold fra Laos eller Nngapi fra Tanzania (se vejledninger til spillene bagerst). Du kan danse intore (=de udvalgte) fra Rwanda, sukuma slangedans fra Tanzania eller fon fra Laos (se links til dansene bagerst). Dele af denne aktivitet er opdateret i forbindelse med evalueringen.

10 UDVIDEDE LEKTIONER

Disse lektioner kan du anvende, hvis du har mere tid at bruge på projektet.

1. GALIMOTO – LEGETØJ AF GENBRUG

Galimoto betyder ”bil” på nyanja, Malawis nationalsprog. Det er også betegnelsen for den type skubbe-legetøj, som børn laver af gammelt ståltråd, majsstængler og strå i store dele af Afrika. Det hele bliver formet til biler, lastbiler, cykler, tog og helikoptere. Alle disse typer legetøj bliver kaldt galimoto. Måske kommer ordet fra det engelske ord ”motor car” bare med ordene i omvendt orden.

Start med at lave en Google-søgning på ordet ”galimoto”, og tryk dernæst på ”billeder”. Vis eleverne billederne, så de forstår, hvad en galimoto er, og at det er sådan en, som de skal lave. Hver elev skal lave sin egen. Sørg for at have ståltråd, plantedele og stængler til at lave bilerne med. Gamle plasticposer og genbrugspap eller papir kan også anvendes som dekoration. Alle galimotoerne skal udstyres med en stang til at styre den med.

2. SMAG PÅ INGREDIENSER FRA ØST-AFRIKA

Introducer eleverne til nye fødevarer, som bliver dyrket i Østafrika. I linket kan du finde en engelsksproget PowerPoint-præsentation med en enkelt fødevarer på hvert dias – kassava, chapati, madbananer, ananas, chili osv. Dias kan vises eller printes ud. Du kan bede eleverne om at gætte på, hvad fødevarerne hedder og eventuelt også på, hvor fødevarerne bliver dyrket henne (<http://www.sendacow.org.uk/lessonsfromafrica/resources/african-tastes>).

3. FRED I RWANDA

Landet er stadig præget af den voldsomme massakre, blandt andet derfor er der mange forældreløse børn i Rwanda. Det er derfor vigtigt at skabe en fredelig fremtid. Læs udsagn om fred fra børn i Rwanda på engelsk (find udsagn på engelsk bagerst). Få eleverne til at reflektere over, hvilke ting man skal gøre for, at Eric's budskab kan blive til virkelighed. Eric og Gisele taler om, at det er vigtigt at leve i fred. Hvordan kan børn være med til at skabe fred i hverdagen? Bed eleverne om at skrive et digt om fred. De kan anvende ord fra Eric's, Moses og Giseles udsagn.

Hver elev kan også lave en fredsdue og hænge op i klassen (se vejledning bagerst).

4. HVAD ER EN RYTME?

Undersøg rytme med trommer. Man kan eventuelt starte med at invitere en dygtig trommespiller på besøg på skolen. Undersøg hvordan trin, hop, galop, løb lyder på trommer. Børnene skal bevæge sig til trommen. Langsom, hurtigere og hurtigst. Slut med at lave en trommedans.

Eleverne kan lave og dekorere egne trommer. Lav en trommesang med dans. Sammenlign og sammensæt lydene. Beskriv og diskuter høje og bløde lyde. Spil høje og bløde trommerytmer. Hvordan vil kroppen beskrive lydene? Trom elevernes navne i stavelser. Tæl rytmerne og del eleverne op i grupper efter to eller tre trommeslag. Lav rytmer til kendte sange. Gæt rytmerne i sangene. Få eleverne til at gentage rytmer enten efter læreren eller efter hver elev.

Tidligere blev trommer også anvendt til at kommunikere. I kan bruge trommerne til at have en simpel kald og svar-samtaler: Godmorgen/Godmorgen, Hvordan går det?/Her går det godt.

5. REGNETIME

Bed eleverne om at farvelægge pengesedler fra Laos, Tanzania eller Rwanda (find pengesedler bagerst). I de små klasser kan sedlerne bruges til at lege butik med, og eleverne kan købe og sælge typiske varer fra landet. I de større klasser kan sedlerne bruges til regnestykker, hvor eleverne skal omregne fra kip, shilling eller franc til danske kroner.

6. DET HAR JEG BEHOV FOR

FN's konvention om barnets rettigheder skal sørge for, at børns behov bliver dækket. Desværre bliver loven ikke overholdt i alle lande. Lav en øvelse med dine elever om behov og ønsker. Giv hver elev et eksemplar af kopiarket bagerst. Bed dem om at klippe alle ordene ud og vælge hvilke ord, der er behov, og hvilke der er ønsker. Efter øvelsen taler hele klassen om FN's konvention om barnets rettigheder. At den består af en række rettigheder og regler, der skal beskytte børn og sørge for, at de får deres behov dækket. Disse behov kan fx være tryghed, at have et hjem, at få lægehjælp osv. Spørg eleverne om, hvad de tror, at børnene i

venskabsskolen ønsker sig? Bliver deres behov mon dækket?

7. DET ER URETFÆRDIGT!

Ifølge FN's konvention om barnets rettigheder har alle børn ret til at have et godt liv. Desværre har ikke alle børn et lige godt liv. Øvelsen her skal italesætte dele af børns rettigheder som "ikke alle går i skole", "ikke alle har en familie" eller "ikke alle har vand". Lav øvelsen uden introduktion, og lad eleverne reagere på uretfærdigheden. Du skal bruge et tov og en tydelig linje på gulvet. Del eleverne i to grupper. Den ene gruppe består fx af alle drengene eller 2/3 af klassen. De er den stærke gruppe. Stil de to grupper overfor hinanden med hver sin ende af tovet i hænderne. Lad dem trække tov og mærke det uretfærdige i, at den stærke gruppe hurtigt vinder. Nu taler du om, at den svage gruppe er ligesom de børn, som ikke får lov at gå i skole, og som må arbejde i marken hver dag. Eller som de børn, der ikke får nok kærlighed, vand, trykthed etc. Lad eleverne tale om, hvad de følte og om, hvad de gør, når noget er uretfærdigt. Til sidst kan du dele klassen retfærdigt op og lade dem trække tov igen.

8. HVEM GØR NOGET?

Alle børn har ret til fysisk og mental sundhed. Desværre får ikke alle børn opfyldt den rettighed, og det ved dine elever sikkert godt. En af de organisationer, som arbejder for børns rettigheder, er SOS Børnebyerne. Organisationen arbejder for, at børn skal få en god og tryk tilværelse både i Rwanda, Tanzania og Laos.

Børn, som ikke har en familie, kan komme hen og bo i en SOS-børneby og få en plejemor og søskende. SOS Børnebyerne har især fokus på, at børnene skal gå i skole, så derfor har de børnehaver og værkstedskoler, hvor børn kan lære en masse. Nogle forældre har svært ved at have deres børn derhjemme, enten fordi de er syge eller, fordi de er meget fattige. De forældre kan få hjælp af SOS Børnebyerne til at starte en lille butik eller frisørsalon, så de kan tjene nogle penge. SOS Børnebyerne kæmper også for at få verdens ledere til at

respekttere børns rettigheder.

Tal med klassen om de mange organisationer, som gør noget for, at børn i verden skal få det bedre. Del igen kopiarket med behov og ønsker ud til klassen. Lad eleverne vurdere, hvad de tror alle børn i verden har (af relationer, oplevelser eller ting), og hhv. hvad danske børn har, og børnene i venskabsskolen har.

9. SPROG I LAOS

Der er cirka 40 forskellige sprog i Laos, fordi der er forskellige folkeslag i samme land. Når børnene går i skole, så skal de lære laotisk. Det kan godt være svært for dem, når de hele livet har talt et andet sprog. Så kan de ikke forstå, hvad læreren siger.

Det laotiske alfabet er meget forskelligt fra vort, men man skriver fra venstre mod højre, ligesom vi gør. Lad eleverne prøve, om de kan skrive laotisk. Eventuelt kan de øve sig lidt på tavlen først (se kopiarket bagerst). Det er ikke alle børn i Laos, der lærer at tale laotisk. Det er nemlig ikke alle børn, der går i skole. Selvom alle børn i Laos skal gå i skole, så er der mange, der aldrig har gået i skole. Det skyldes blandt andet, at eleverne i skoler i Laos skal have skoleuniform på, men der er mange forældre, som ikke har råd til at købe en. Det er især piger, som ikke får mulighed for at gå i skole.

10. DESIGN FOR CHANGE

I denne øvelse skal dine elever selv opdage, drømme, skabe og dele deres viden med andre. De skal tage hånd om fremtiden på en innovativ måde. Din rolle bliver at kanalisere deres tanker, og bistå dem i at ændre noget og til at få dem til at mærke, at børn kan være drivkraften. De skal mærke efter inde i sig selv, de skal forestille sig en bedre verden, og dernæst skal de handle på deres forestillinger. Til sidst skal de dele deres historie med resten af verden. Læs mere og download inspiration på http://www.dfcworld.com/file2015/toolkit_global.pdf. Se også den danske konkurrence her: <https://ucc.dk/cfu/vejledning/innovation/design-change>.

UDVEKSLINGER

SKYPEMØDET

Det er meget vigtigt at få Skype møderne til at fungere, og det er vigtigt at få afstemt forventninger om deadlines med hinanden fra starten. Derfor foreslår vi, at du laver faste aftaler med datoer, deadlines og klokkeslæt fra projektets start. Disse kan eventuelt blive fastlagt ved et lærer-til-lærer Skype møde. Når lærerne har planlagt forløbet – og overholder det – så kan de løbende udvekslinger bedre fastholde elevernes interesse for projektet (en mulighed er også at køre hele projektet som en temauge, hvor man har aftalt udvekslinger i slutningen af ugen. Så kan man have de øvrige aktiviteter i starten af ugen).

Det er bedst, hvis eleverne kan være pennevenner 1:1, så de får en personlig relation til hinanden.

Se eventuelt manualen på: www.sosbornebyerne.dk/bornehojde.

1. SKRIV ET BREV

Bed hver elev om at vælge et emne, som de ønsker at formidle i et brev. Emnerne kan fx være: skema over min dag; mit kæledyr; min sport/hobby; mit idol; jeg elsker at ... Du skal motivere eleverne til at reflektere over, hvad de tænker en elev i venskabslandet gerne vil vide om deres dagligdag for at kende dem. Du skal bruge magasiner eleverne kan klippe i, limstifter, sakse og papir.

Start med at lade eleverne vælge det område, de ønsker at beskrive. Først skal eleverne skriftligt brainstorme i stikordsform, hvad de gerne vil fortælle om. Eleverne skal nu med hjælp fra ordbogen oversætte de 5-10 vigtigste nøgleord til engelsk. Det kan være ”fodbold-mål”, ”målmand” etc. Herefter skal de lave et håndskrevet brev som skal i en konvolut og have modtager og afsender.

0.-1. klasse skal tegne/klippe/klistre en collage og skrive nøgleordene på collagen. Klassen formulerer i fællesskab et brev, som du eller eleverne skriver på tavlen. Du skriver brevet på papir, og det vedlægges. 2.-3. klasse skal tegne/klippe/klistre og skrive sammenhængende engelske sætninger i et brev.

2. SEND FOTOS

Inddel eleverne i grupper. Bed dem om at tage billeder, som skal sendes til venskabsklassen i Rwanda/Laos/Tanzania. Eleverne skal anvende mobiltelefon eller tablet. Afhængig af klassetrin producerer eleverne lidt tekst eller nøgleord til hvert billede.

Snak med eleverne om, hvad de vil vise. Temaet kan fx være min by; bondegården og landbrug, forbrændingsanstalten og genbrug; naturen og hvordan jeg passer på den eller andre temaer fra nærområdet. Denne opgave lægger op til understøttende undervisning. I kan besøge en bondegård og beskrive dyrene/ landbrug/maskiner, gå en tur i byen/rådhus/kirken/ supermarkedet eller andet i jeres nærmiljø.

3. SYNG EN SANG

Indøv en sang og en dans, der passer til. Brug eventuelt forskellige rekvisitter. Det gør formidlingen mere levende. Optag forestillingen og upload til YouTube eller SkoleTube. Del linket med venskabsklassen. Find inspiration i denne playliste på YouTube: Sanglege – børnesange med fagter https://www.youtube.com/channel/UCdNLXOt4JQrNBZktK76_4uQ

I kan også følge den stolte tradition og lave en lille film, hvor klassen danser til Pharrell Williams’ superhit: Happy. Se fx disse børn fra SOS Children’s Villages Rwanda https://www.youtube.com/watch?v=_IyQH3YjF0I.

4. MIN YNDLINGSLEG

Her handler det om at udveksle lege og få ny inspiration. Hvem ved, måske leger børnene i venskabsklassen de samme lege? Eleverne skal beskrive det, de leger i frikvarteret. På tavlen brainstormer I over hvilke lege, eleverne leger. Lad dem vælge 4-5 lege. Gennemgå i fællesskab reglerne i 4-5 punkter og skriv dem på planche.

Eleverne skal nu udføre legen. En elev fotograferer eller filmer legen. Send legen til venskabsklassen, så venskabsklassen kan lege den samme leg. I skal også sende en beskrivelse af legen.

Eleverne producerer beskrivelsen af legen afhængig af klassetrin. 0.-1. klasse kan få forskellige engelske nøgleord og et hjælpeark. 2.-3. klasse kan få hele sætninger

på engelsk, som de kan anvende til at beskrive reglerne med. De kan hente hjælp fra planchen og fotografierne til at beskrive legen på engelsk. Vælg om I vil sende beskrivelserne i et brev, eller om I vil filme, at eleverne læser reglerne op for hver leg.

5. EVENTYR

Denne aktivitet tager udgangspunkt i H. C. Andersens eventyr. Vælg et af eventyrene. Læs eventyret op eller genfortæl det. Hvad er de vigtigste pointer i historien? Hvad skaber fremdriften? Nu skal hele klassen i fællesskab lave en kort version af eventyret. Hver elev får en lille rolle i eventyret. Så der skal laves replikker, sjove stemmer og bevægelse. Eleverne kan også medbringe forskellige rekvisitter. Læreren er fortælleren, som læser eventyret på engelsk, og fortæller, når eleverne skal sige deres replikker. Når I synes, at det lyder som det skal, så filmer I eventyret.

Upload eventyret på Skoletube eller YouTube og del linket med venskabsklassen.

6. FILM OM LIVET I DANMARK

En god og alsidig film om elevernes egne liv kan sige meget mere end de fleste ord. Denne aktivitet tager tid og kræver god forberedelse (en kortere film kan handle om det danske sprog, hvor hver af eleverne giver eksempler på enkelte ord og det at tælle til 10. Det kan samtidigt præsentere hver elev i klassen). Først skal klassen tage en beslutning om, hvad der skal med i filmen (idéfasen). Dernæst skal de skrive et storyboard, som er med til at planlægge optagelserne. Eleverne skal

vide noget om, hvordan man filmer samt vide noget om lyd, vinkler og lys. Så skal klassen planlægge og udføre alle filmoptagelser. Alle optagelser skal importeres og redigeres. Til sidst skal I udgive filmen via Skoletube, Vimeo eller YouTube og dele den med partnerskolen. Få mere inspiration på www.lommeilm.dk/kanaler/faste-kanaler/undervisning/. Bed eventuelt jeres partnerskabsskole om ligeledes at producere og dele en film om hverdagsliv med jer. Denne aktivitet er et forslag, som kom frem i forbindelse med evalueringen.

7. OPLEVESESKUFFERT

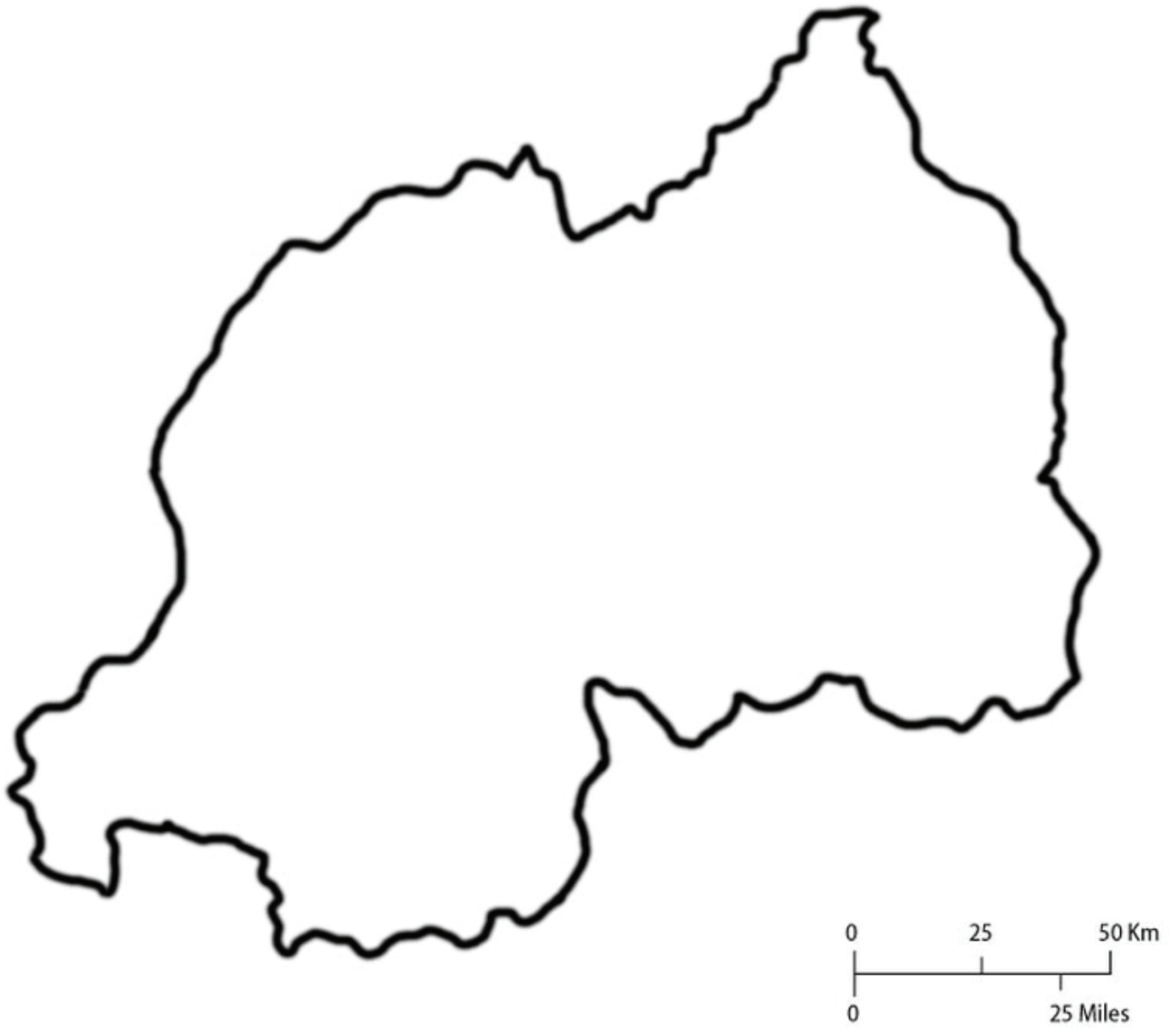
Send en kuffert fyldt med sjove, interessante og spændende genstande fra jeres hverdagsliv i Danmark til jeres partnerskabsskole ude i verden. Denne aktivitet starter med en idefase, hvor klassen i fællesskab skal diskutere sig frem til, hvad der skal i kufferten for at elever i partnerskabsskolen vil få et realistisk indtryk af en dansk klasse. Når klassen har fundet frem til, hvilke genstande der skal med, så skal klassen skaffe dem. Må det være brugte genstande – eller skal det være nyindkøbte? Skal der være ting fra naturen med i kufferten? Hvor stort er jeres budget? Hvordan skal tingene pakkes ind for at kunne være i kufferten? Skal hver genstand præsenteres på engelsk i et medfølgende dokument? Overvej fx at fotografere hver genstand og skrive dens danske navn + engelsk oversættelse som minimum. Bed eventuelt jeres partnerskabsskole om ligeledes at sende jer en kuffert med genstande fra deres hverdagsliv og natur. Denne aktivitet er et forslag, som kom frem i forbindelse med evalueringen.

RESSOURCER

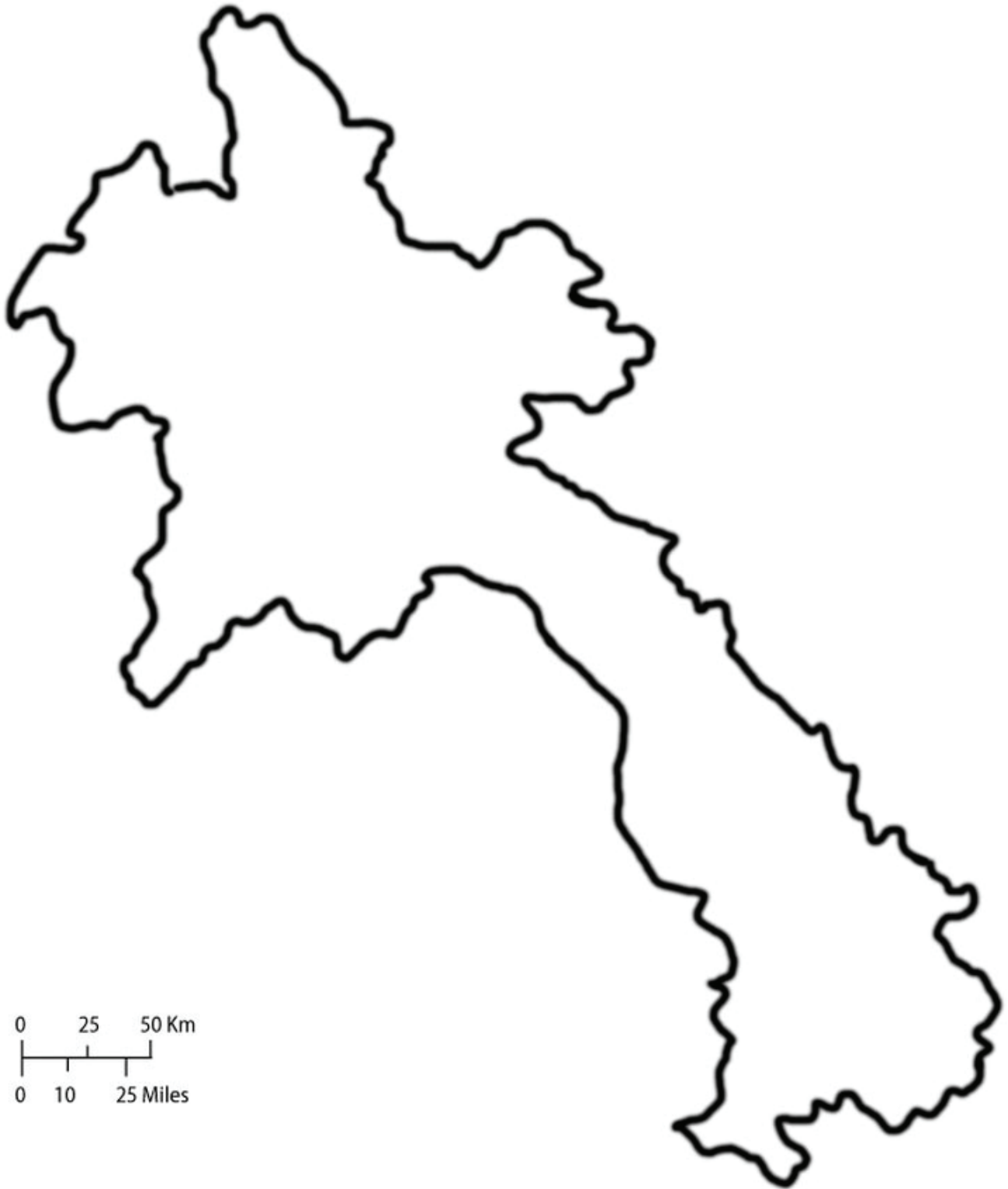
LANDKORT – TANZANIA

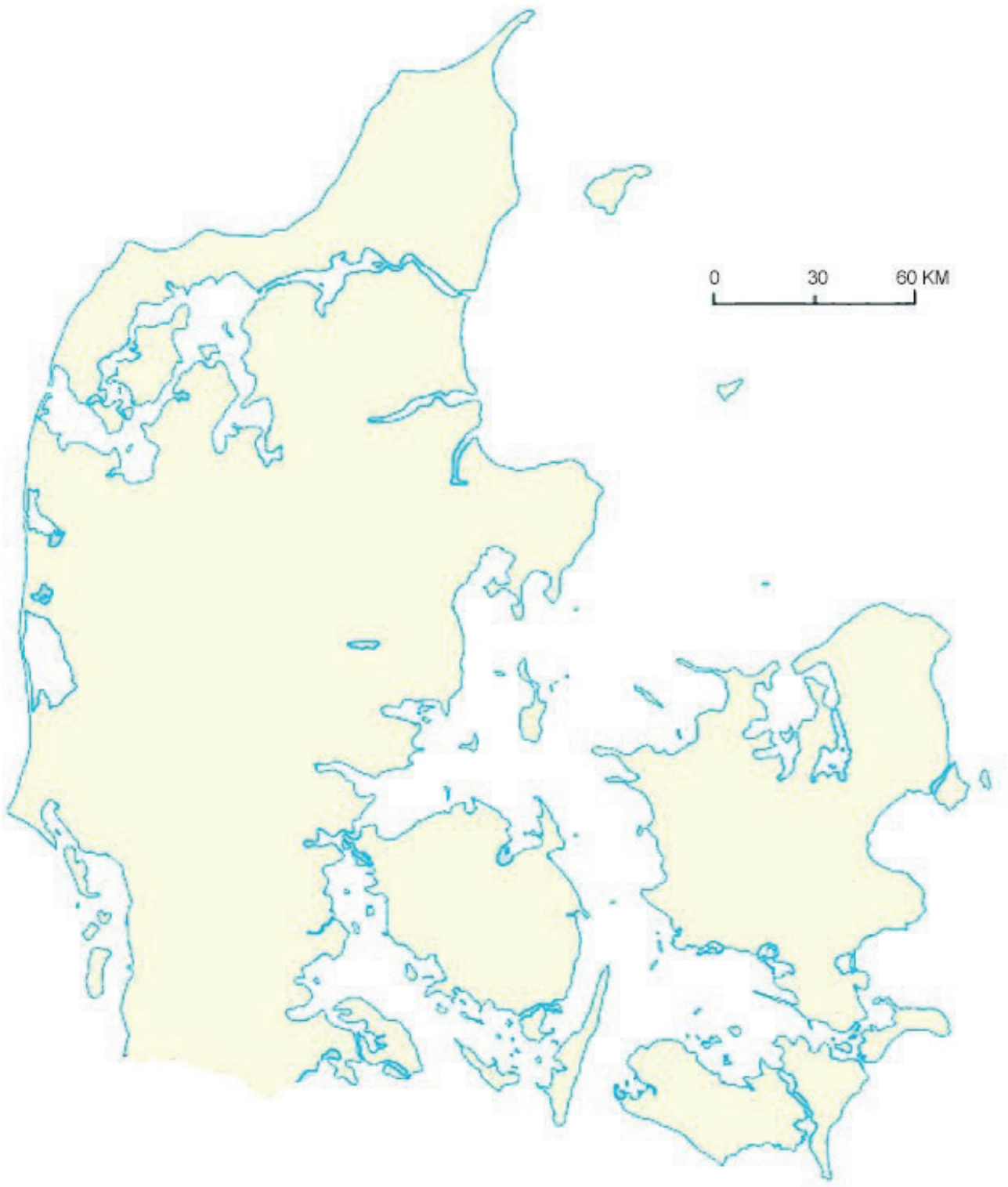
LANDKORT – RWANDA

LANDKORT – LAOS

LANDKORT – DANMARK

HISTORIER

Sebgugugu den grådige – et folkeeventyr fra Rwanda

Sebgugugu lærer en vigtig lektie: mænd skal lytte til deres koner. Nå ja, måske er det ikke helt det, han lærer, men det er et sted at starte.

For mange år siden, var der en mand, der hed Sebgugugu. Sebgugugu var en fattig mand, og hans eneste ejendom var en hvid ko. Han giftede sig med en ung og klog kvinde. Dagen efter de blev gift, kom der tørke. Der var næsten ingen mad eller vand at få. En dag i tørken gik Sebgugugus kone ud for at samle brænde.

Da hun gik rundt i skoven kom hun til en rydning, hvor der var en stor frugtbar græskarmark. Hun blev meget glad, for det var meget sjældent at finde så meget mad i tørken. Så hun plukkede så mange græskar, som hun kunne bære og vendte hjem med dem. Den aften spiste Sebgugugu og hans kone et lækkert græskarmåltid. De nygifte var meget glade.

En morgen opdagede Sebgugugus kone, at deres græskarager var ved at løbe tør. Hun besluttede sig for at vende tilbage til marken og samle flere. Sebgugugu var nysgerrig, så han gik med. Han ville bare se, hvor græskarrene kom fra. Da Sebgugugu kom til marken, foreslog han sin kone, at de skulle luge i græskarmarken, for så kunne det jo være, at græskarrene ville vokse sig større. Hun var uenig med ham og sagde, at han bare skulle lade græskarrene vokse, som de ville.

Den næste dag vendte Sebgugugu tilbage til marken og lugede det hele uden at fortælle sin kone noget om det. Snart efter var der kun få græskar tilbage.

Sebgugugus kone vendte tilbage til marken og fandt den tom. Der var ikke flere græskar. Selvom hun var vred over, at han havde luget i marken, selvom hun sagde, at han ikke skulle, sagde hun intet til sin mand.

Snart var alle græskarrene spist. Morgenen efter, at det sidste græskar var spist, fortalte Sebgugugus kone sin mand, at hun ville ud og finde vand. Hun løj. Hun var stadig vred over, at han havde luget græskarmarken – det eneste sted de kunne finde mad under tørken, så

derfor havde hun besluttet sig for at løbe væk fra ham.

Senere samme aften fandt Sebgugugus kone et pragtfuldt hus. Hun bankede på døren, men ingen svarede. Hun var overrasket over, at døren ikke var låst, og da hun manglede et sted at overnatte, gik hun ind i huset. Selvom der ikke var nogen hjemme, så var huset fyldt med mad. Hun lavede et lille lækkert måltid mad til sig selv og gik i seng. Næste morgen gik Sebgugugu ud for at lede efter sin kone og fandt hende i det pragtfulde hus. Hun sagde til ham, at hun var faret vild og derfor måtte overnatte der. Han troede på hende, og de satte sig ned for at spise middag sammen.

Mens de spiste, fortalte Sebgugugus kone, at et stort og ondskabsfuldt dyr var kommet ind i huset og havde bedt hende om hjælp til at læsse alt det af, som den bar. Hun var bange, så hun bad det store dyr om at gå væk. Hun låste alle dørene til huset og gik ind i seng igen. Så tryglede hun Sebgugugu om, at lade være med at hjælpe det ondskabsfulde dyr, hvis den kom tilbage.

Ganske rigtigt, senere på natten i låset af månen bankede det store dyr på døren. Sebgugugu åbnede døren. Dyret bad om hjælp, og Sebgugugu glemte helt sin kones råd og hjalp dyret. Da han gik udenfor døren for at hjælpe, åd det store dyr Sebgugugu i et bid. Nu var dyret meget stolt over, at det var lykket for den at narre Sebgugugu, så han råbte ind i skoven: Jeg har spist en mand, og nu vil jeg lede efter en kvinde og gøre det samme. Da Sebgugugus kone hørte det, blev hun forskrækket og greb en økse for at beskytte sig selv. Da det ondskabsfulde dyr forsøgte at komme ind i huset, huggede Sebgugugus kone den i hovedet og dræbte den med det samme.

Så fandt hun en tromme og slog fornøjet på den, mens solen stod op og igennem hele dagen og hele natten. Hele skoven gav ekko af hendes fantastiske trommen. Den næste morgen kom der en flot mand. Han var skovens konge, og det var ham, som ejede det pragtfulde hus. Han var bare blevet skræmt væk af det store og ondskabsfulde dyr. Da han hørte lyden af den velkendte tromme, vendte han tilbage til huset for at undersøge, hvad der skete. Sebgugugus kone fortalte kongen alt, hvad der var sket for hende. Kongen var imponeret over hendes mod og klogskab, så han bad om at få lov til at gifte sig med hende. Hun sagde ja med et smil, så

blev de gift og levede lykkeligt længe efter. Slut.

En anden version af samme historie er:

For mange år siden, var der en mand, der hed Sebgugugu. Sebgugugu var en fattig mand, og hans eneste ejendom var en hvid ko.

En dag sad han i solen udenfor sin hytte, da en fugl kom og satte sig i en busk. Den begyndte at synge, og da han lyttede, syntes han, at han kunne høre disse ord:

Sebgugugu, Sebgugugu slå koen ihjel, slå koen ihjel og få hundrede.

Da hans kone kom hjem vendte fuglen tilbage og sang igen. Da Sebgugugu fortalte hende, hvad han havde hørt fuglen synge, sagde hun, at han var tåbelig. De skulle jo have komælk til deres to børn. Men den dumme grådige mand lyttede ikke til hende og slog koen ihjel. Jo, selvfølgelig havde familien masser af kød, som de kunne spise de næste mange dage, men naturligvis kom der ingen køer til at erstatte den, og til slut blev de alle temmelige sultne. Jeg ved ikke, hvorfor der ikke var noget, som de kunne hente i deres have, men måske var det den forkerte årstid, så familien rejste væk for at finde noget mad.

Familien gik langt og til sidst satte de sig ned ved stien for at hvile sig. Sebgugugu råbte i sin kvide:

Åh Imana, Rwandas Herre, hvad skal vi dog gøre?

Imana hørte bønnen og skaffede dem en busk fyldt med frugt, men han advarede dem og sagde, at de kunne plukke frugten, men de måtte ikke ødelægge busken. I et stykke tid var Sebgugugu tilfreds, men på et tidspunkt klippede han i busken, selvom hans kone sagde, at det var dumt. Selvfølgelig døde busken.

Imana skaffede mad to gange mere. En gang fra en revne i en sten, og en anden gang lod han Sebgugugu malke en hjord kvæg, som en krage passede. Hver gang var Sebgugugu glad i et stykke tid, men så ville han have mere, og imod sin kones ønsker er han ulydig mod Imanas bud. Da Sebgugugu ender med at slå kragen ihjel, selv om hans kone tigger ham om ikke at gøre det, så er Imana træt af ham. Imana får alt kvæget,

konen og børnene til at forsvinde. På grund af sin grådighed og hans ulydighed, så har Sebgugugu mistet alt, hvad han havde.

Hvis han havde lyttet lidt til sin kone, så havde han haft det bedre – eller måske snarere – hvis han havde adlydt Imana. Han skulle have været taknemmelig for det, som han havde og have passet godt på det.

Stenkasteren – et folkeeventyr fra Laos

For længe siden i Laos, landet med en million elefanter, boede der engang en 10 år gammel forældreløs dreng, der hed Mansay. Han klarede sig lige akkurat med hjælp fra de venlige landsbyboere, som gav ham ris og fisk. Drengen var født lam og kunne ikke gå, men de andre børn i landsbyen tog ham med i deres lege, så meget som de kunne.

Nu kunne du jo godt tro, at Mansay ikke var særlig sjov at lege med, men faktisk var han den bedste til i alt fald en leg. Drengen havde tilbragt meget tid alene og derfor var han blevet meget dygtig til at kaste småsten. Han øvede sig på at svirpe småsten hen på fjerne mål, så han kunne ramme en træstamme, som han knapt kunne se.

Han kunne også ramme blade på de øverste grene i høje teaktræer eller palmer. De små drenge samlede dynger af småsten til ham og så til, mens de udfordrede ham med opgaver den ene sværere end den næste. Men næsten hver gang ramte han plet.

En morgen morede Mansay sig med at skyde sten mod et bredt banyan-blad, så der kom huller i det. Bladet kastede en mørk skygge på jorden, og da sollyset skinnede gennem Mansays huller og vinden ruskede bladet, så det ud som om lycirklerne, der flagrede, tog form af en dreng, der dansede. Da landsbydrene kom den dag, morede de sig meget over forestillingen. De byggede en vogn med hjul til Mansay og flyttede ham ind i skyggen under et stort banyantræ. Her var der mange overlappende banyanblade, hvor han kunne skabe en mere dramatisk udstilling. Først svirpede han sine sten, så de lavede omridset af en elefant i et blad, så en elefantbaby der fulgte efter sin mor i et andet, og inden længe havde han bragt en hel elefanthjord til live, der så ud som om de angreb, hver gang der var en lille brise.

Drengene morede sig så meget, at de ikke hørte, at et optog nærmede sig. Det var kongen – kong Souligna Vongsa – på vej på besøg i en by i nærheden. Drengene blev skræmt af den pludselige tilsynekomst af marcherende vagter, så de skyndte sig at rulle Mansays vogn ud af syne og gemte sig selv bag træerne.

Den kølige skygge af det brede banyantræ så så indbydende ud for kongen på den hede dag, så han befalede sine mænd at stoppe for hvil. Da vinden blæste, blev han forskrækket over at se billeder af elefanter, der bevægede sig på jorden, som om de var i live. Han kaldte på sine vagter: Hvad er det for kunster? Hvem har dog skabt dette vidunder? Find dem! Men alt som drengene kunne høre var kongens kommanderende stemme, som sagde: Find dem! og de flygtede hjem, så hurtigt som de kunne og efterlod stakkels Mansay.

Kort efter blev Mansay opdaget og blev rystende indbragt for kongen. Selvom de fleste i Laos kendte kong Souligna Vongsa som en god og retfærdig konge, der havde lavet aftaler med deres naboer og bragt fred til landet, så kan alle konger være frygtindgydende og uforudsigelige. Hvem har gjort det? sagde kongen i en kommanderende tone og pegede på billederne på jorden.

Det gjorde jeg, klynkede Mansay, som ikke vidste, hvad han ellers skulle sige.

Nå, så det var dig? sagde kongen, mens han gned sig på hagen. Bevis det. Han bad sine vagter om at samle nogle småsten. Lav et billede, befalede han.

I samme øjeblik landede en sangfugl på en lavt siddende gren. Mansay svirpede småsten ind mod et banyanblad i form af en fugl. Han lavede fuglens krop på den ene side af bladet, hvor det var bøjet og dens hoved på den anden side, så når vinden blæste, så det ud som om fuglen sang på billedet på jorden.

Kongen lo hjerteligt og klappede i hænderne. Et sekund senere lo alle hans vagter også og klappede hinanden på ryggen. Sønnike, sagde kongen, du har et bemærkelsesværdigt talent. Han tav et øjeblik, så sagde han: ja ... jeg ved præcis, hvad du kan gøre for mig. Han befalede sine vagter om at løfte Mansay op på en elefant. Mansay anede ikke, hvor han var på vej hen eller

hvorfor, mens han tavst red i kongens følge. Efter flere dages rejse kom de store bygninger i hovedstaden Laos til syne. Kongens glørværdige hjemby og Sydøstasiens stolthed.

Nuvel min unge mand, sagde kongen til Mansay efter, at hans tjenestefolk på slottet havde badet drengen og klædt ham i en flot hvid bluse med guldstriber på kryds og tværs. Jeg har et vigtigt job til dig. Snart skal jeg mødes med mine rådmænd. En af dem er en mand, som jeg er meget glad for, men han taler for meget, og jeg har brug for, at han bliver bragt til tavshed, så jeg kan høre, hvad andre har at sige. Jeg har sørget for, at et gardin er hængt op bag min trone, og du skal sidde bag det. Der er et hul i forhænget, så du vil være i stand til at se den rådmænd, som jeg taler om, fordi han vil sidde direkte overfor dig. Lad ham tale i 10 sekunder. Derefter skal du kaste en klump jord gennem hullet direkte ind i hans mund. Når han igen åbner munden for at tale, så skal du gøre det igen.

Mansay blev båret til en stol bag gardinet og fik en kurv med jordklumper.

Så snart som kongen indledte et spørgsmål, som hans rådmænd skulle diskutere, så benyttede den rådmænd, som kongen havde beskrevet, lejligheden til at tale. Efter 10 sekunder: KLASK! – noget afskyeligt fløj ind i hans mund. Han lukkede straks munden og slugte den modbydelige ting, hvad det så end var. Så snart som han havde skyllet smagen ned i halsen, så godt han kunne ved at synke, så fandt han en anden lejlighed til at tale. KLASK! – igen noget der smagte rædsomt – var det et insekt? – fløj ind i hans mund. Han havde intet andet valg end at slugte den modbydelige ting så diskret som muligt, så ingen ville opdage det. Sådan gik det resten af mødet til hans storeforvirring.

Min ven, sagde kongen, mens han slog sin rådmænd på skulderen efter mødet. Jeg kan se, at du endelig har indset, hvor vigtigt det er at tillade andre at tale. Det er jeg glad for og imponeret over dig!

Nå, faktisk så ..., sagde rådmænd.

Faktisk så hvad?

Åh, ikke noget. Jeg mener ... ja, øh, hvad jeg altid har

sagt, at det er en klog mand, som lytter til, hvad andre har at sige.

God mand! Sagde kongen smilende.

Fra da af holdt rådmanden sin mund og kongens rådsmøder blev stærkt forbedret. Mansay blev inviteret til at bo på kongens slot, så længe han ville. I årene der fulgte manglede han aldrig mad eller husly eller et publikum.

Dovenmands drøm – et folkeeventyr fra Laos

Engang boede en mand i et lille land syd for Kina. Landet var kendt som Laos. Denne mand var så doven, at alle kaldte ham for Dovenmand. Ingen kendte hans navn, for han var for doven til at huske, hvad det mon var. Og selvom han kunne huske det, så var han alt for doven til at gide fortælle det til nogen. Han var så doven, at han næsten altid sad ned, for det var lettere end at stå. Og når han sad ned, så lænede han sig så langt tilbage, at før du kunne tælle til tre, så lå Dovenmand ned. Når han ville vende sig, så sukkede han, for det var hårdt arbejde, og Dovenmand kunne slet ikke lide at arbejde.

Selvfølger var der ikke mange, som tilbragte tid sammen med Dovenmand. Han var for doven til at besøge venner eller til at bejle til en kone, og han var alt for doven til at tage imod folks middagsinvitationer. Og for doven til at gå eller tale. Så han tilbragte det meste af sin tid alene i sin lille etværelses hytte.

Regnen dryppede gennem huller i taget, for han var for doven til at lappe hullerne. Vinden blæste ind i hans hytte gennem sprækker i muren, for han gad ikke have ulejlighed med at reparere sprækkerne. Vinduerne var revnede, men Dovenmand var for doven til at udskifte ruderne. Heldigvis var han alt for doven til at klage, og når foråret kom, var han så lykkelig som nogensinde, for alle hullerne og sprækkerne tillod den varme forårsluft at komme ind i huset. Dette er skønt, sagde han. For når det var forår, så havde han intet behov for at gå udenfor og nyde vejret. Han kunne nyde vejret lige der inde i sin lille hytte.

Da han var ung, forsøgte hans far at lære ham at dyrke jorden, men Dovenmand gad ikke have det besvær. Hans far gav Dovenmand et par grise og håbede, at

hans søn ville passe dem og tjene lidt på den måde. Men Dovenmand lod bare grisene løbe frit. Få af dem overlevede, og de boede under hans hytte.

En sjælden gang imellem ville grisene begynde at snøfte og grynte, og så ville de storme ind i hytten og hvine efter føde. Og en sjælden gang ville Dovenmand beslutte, at han måtte arbejde en smule for at tjene til lidt føde, så han kunne fodre sine magre grise. Så ville han traske ud for at hjælpe en nabobonde eller en lokal handelsmand. Når han arbejdede, så bad han om at blive betalt med mad. Dette reddede ham fra at have ulejlighed med at hente mad til sig selv og sine grise.

En uge arbejde Dovenmand i flere dage i træk. Da ugen var slut, betalte bonden ham med en stor krukke ris. Dovenmand kunne knapt tro sine øjne, og han kunne knapt tro, hvor meget han havde arbejdet, og han kunne knapt tro på sit eget held.

Bare se på mig, sagde han, mens han spankulerede tilbage til sin hytte. Jeg er ikke helt så doven alligevel. Jeg har arbejdet i en hel uge, og jeg har tjent denne store krukke ris. Nu kan jeg klare mig hele sommeren. Måske behøver jeg slet ikke at arbejde mere i år. Han begyndte at nynne, selvom bare det at nynne også var surt arbejde for Dovenmand. Men krukken med ris opfordrede til en fejring.

Da han var halvvejs hjemme, så besluttede han sig for at hvile sig. Al det bæren og nynnen og tanker om fejring havde udmattet ham. Han satte sig ved foden af et træ og satte krukken ved siden af sig. Han begyndte at smile.

Åh, sikke en formue jeg har tjent, sukkede han. Jeg har vist nok ris til at vare hele vinteren. Han så op i den lysende blå himmel, forbløffet over fuglene, som han så deroppe. Sikke hårdt arbejde, sagde han, mens han betragtede fuglene styrtdykke og sejle. Jeg er glad for, at jeg ikke er en fugl, sagde han. Hvor er det godt at være en mand med en stor krukke ris.

Han lukkede sine øjne. Inden længe begyndte han at forestille sig en lys fremtid. Måske vil jeg gemme denne ris, tænkte han. Og så kan jeg sælge det og bruge pengene til at købe 10 nye grislinger. Og når griseungerne er vokset, så kan jeg sælge dem og købe 10.000.

Jeg bliver den rigeste mand i landet inden længe, for når mine 10.000 er store og fede, så sælger jeg dem, og snart ejer jeg alle grise i Laos. Og så vil jeg gifte mig med en fin ung kvinde, og vi får en søn, som vil ære mig og rose mig for min visdom og dygtighed. Og når min søn er stor nok, så kan jeg sende ham ud og passe grisene. Hvis han er doven og nægter at hjælpe sin elskede far, så vil jeg sparke ham ud af døren. Sådan! Og så løftede Dovenmand sin fod og sparkede hårdt ud – og kom ved et uheld til at sparke til sin krukke med ris. Den begyndte at rulle, og snart rullede den ned af den stejle bakke. Den rullede og rullede, men Dovenmad var alt for doven til at rejse sig og jage den. Pludselig ramte krukken et træ og gik i stykker, og al risen blev spredt i græsset.

Før Dovenmand overhovedet begyndte at tænke over, hvordan han dog skulle redde sin ris, så kom masser af grise og begyndte at spise risen. De huggede glad risen i sig. Men Dovenmand var for doven til at jage dem væk. Så til slut besluttede han sig for at lægge sig til at sove og måske finde på en anden plan. Noget der ikke krævede arbejde. Intet arbejde overhovedet. SLUT.

Læreren Goso – Folkeeventyr fra Tanzania

En gang var der en mand, som hed Goso, som lærte børn at læse. Ikke i skolehuset men under et kalabastræ. En aften mens Goso sad under træet og var ved at forberede sig til næste dag, kravlede gazellen Paa meget stille op i træet for at stjæle noget frugt. Men den kom til at skubbe til en kalabas, som faldt ned på lærerens hoved og dræbte ham.

Da eleverne kom om morgenen og fandt deres lærer død, så blev de meget kede af det. Så, efter de havde begravet læreren, blev de enige om at finde den, som havde dræbt Goso og slå ham ihjel.

Da de havde diskuteret sagen, kom de til den konklusion, at det var søndervinden, som var gerningsmanden. Så de fangede søndervinden og tævede den.

Men vinden skreg: Hør, jeg er søndervinden Koosi. Hvorfor slår I mig? Hvad har jeg gjort? Og de sagde: Ja, vi ved, at du er Koosi. Det var dig, som fik kalabassen til at falde, så den slog vores lærer Goso ihjel. Det skulle du ikke have gjort. Men Koosi sagde: Hvis jeg var så magtfuld, ville jeg så blive stoppet af en lervæg?

Så gik de til lervæggen og tævede den.

Men lervæggen skreg: Hør, jeg er lervæggen Kijambaaza. Hvorfor slår I mig? Hvad har jeg gjort? Og de sagde: Ja, vi ved, at du er Kijambaaza. Det var dig, som stoppede søndervinden Koosi, og søndervinden Koosi kastede kalabassen ned, som slog vores lærer Goso ihjel. Det skulle du ikke have gjort. Men Kijambaaza sagde: Hvis jeg var så magtfuld, ville rotten så kunne gnave hul i mig? Så gik de hen og fangede rotten og tævede den.

Men rotten skreg: Hør, jeg er rotten Paanja. Hvorfor slår I mig? Hvad har jeg gjort? Og de sagde: Ja, vi ved, at du er Paanja. Det var dig, som gnavede hul gennem lervæggen Kijambaaza, som stoppede søndervinden Koosi. Og søndervinden Koosi kastede kalabassen, som slog vores lærer Goso ihjel. Det skulle du ikke have gjort. Men Paanja sagde: Hvis jeg var så magtfuld, ville jeg så blive spist af en kat? Så jagtede de katten, fangede den og tævede den.

Men katten skreg: Hør, jeg er katten Paaka. Hvorfor slår I mig? Hvad har jeg gjort? Og de sagde: Ja, vi ved, at du er Paaka. Det er dig som spiser rotten Paanja, som gnaver hul i lervæggen Kijambaaza, som stoppede søndervinden Koosi. Og søndervinden Koosi kastede kalabassen, som slog vores lærer Goso ihjel. Det skulle du ikke have gjort. Men Paaka sagde: Hvis jeg var så magtfuld, ville et reb så kunne binde mig? Så tog de rebet og tævede det.

Men rebet skreg: Hør, jeg er rebet Kaamba. Hvorfor slår I mig? Hvad har jeg gjort? Og de sagde: Ja, vi ved, at du er Kaamba. Det er dig som binder katten Paaka, som spiser rotten Paanja, som gnaver hul i lervæggen Kijambaaza, som stoppede søndervinden Koosi. Og søndervinden Koosi kastede kalabassen, som slog vores lærer Goso ihjel. Det skulle du ikke have gjort. Men Kaamba sagde: Hvis jeg var så magtfuld, ville jeg så blive skåret over af en kniv? Så tog de kniven og tævede den.

Men kniven skreg: Hør, jeg er kniven Keesu. Hvorfor slår I mig? Hvad har jeg gjort? Og de sagde: Ja, vi ved, at du er kniven Keesu. Du skar rebet Kaamba, som binder katten Paaka, som spiser rotten Paanja, som gnaver hul i lervæggen Kijambaaza, som stoppede

søndervinden Koosi. Og søndervinden Koosi kastede kalabassen, som slog vores lærer Goso ihjel. Det skulle du ikke have gjort. Men Keesu sagde: Hvis jeg var så magtfuld, ville jeg så blive brændt i ilden? Og så gik de hen og tævede ilden.

Men ilden skreg: Hør, jeg er ilden Moto. Hvorfor slår I mig? Hvad har jeg gjort? Og de sagde: ja, vi ved, at du er Moto, du brænder kniven Keesu, som skærer rebet Kaamba, som binder katten Paaka, som spiser rotten Paanja, som gnaver hul i lervæggen Kijambaaza, som stoppede søndervinden Koosi. Og søndervinden Koosi kastede kalabassen, som slog vores lærer Goso ihjel. Det skulle du ikke have gjort.

Men Moto sagde: Hvis jeg var så magtfuld, ville jeg så blive slukket af vand? Og så gik de til vandet og tævede det.

Men vandet skreg: Hør, jeg er vandet Maaji. Hvorfor slår I mig? Hvad har jeg gjort? Og de sagde: Ja, vi ved, at du er Maaji, du slukker ilden Moto, som brænder kniven Keesu, som skærer rebet Kaamba, som binder katten Paaka, som spiser rotten Paanja, som gnaver hul i lervæggen Kijambaaza, som stoppede søndervinden Koosi. Og søndervinden Koosi kastede kalabassen, som slog vores lærer Goso ihjel. Det skulle du ikke have gjort. Men Maaji sagde: Hvis jeg var så magtfuld, ville jeg så blive drukket af oksen? Så gik de til oksen og tævede den.

Men oksen skreg: Hør, jeg er oksen Ngombaj. Hvorfor slår I mig? Hvad har jeg gjort? Og de sagde: Ja, vi ved, at du er Ngombaj. Du drikker vandet Maaji, som slukker ilden Moto, som brænder kniven Keesu, som skærer rebet Kaamba, som binder katten Paaka, som spiser rotten Paanja, som gnaver hul i lervæggen Kijambaaza, som stoppede søndervinden Koosi. Og søndervinden Koosi kastede kalabassen, som slog vores lærer Goso

ihjel. Det skulle du ikke have gjort. Men Ngombaj sagde: Hvis jeg var så magtfuld, ville jeg så blive pint af fluen? Og de fangede fluen og tævededen.

Men fluen skreg: Hør, jeg er fluen Iinzii. Hvorfor slår du mig? Hvad har jeg gjort? Og de sagde: Ja, vi ved, at du er Iinzii. Du piner oksen Ngombaj, som drikker Maaji, som slukker ilden Moto, som brænder kniven Keesu, som skærer rebet Kaamba, som binder katten Paaka, som spiser rotten Paanja, som gnaver hul i lervæggen Kijambaaza, som stoppede søndervinden Koosi. Og søndervinden Koosi kastede kalabassen, som slog vores lærer Goso ihjel. Det skulle du ikke have gjort. Men Iinzii sagde: Hvis jeg var så magtfuld, ville jeg så blive ædt af gazellen? Og de ledte efter gazellen, og da de fandt den, så tævede de den.

Men gazellen sagde: Hør, jeg er gazellen Paa. Hvorfor slår I mig? Hvad har jeg gjort? Og de sagde: Ja, vi ved, at du er Paa. Du spiser fluen Iinzii, som piner oksen Ngombaj, som drikker Maaji, som slukker ilden Moto, som brænder kniven Keesu, som skærer rebet Kaamba, som binder katten Paaka, som spiser rotten Paanja, som gnaver hul i lervæggen Kijambaaza, som stoppede søndervinden Koosi. Og søndervinden Koosi kastede kalabassen, som slog vores lærer Goso ihjel. Det skulle du ikke have gjort.

Gazellen blev helt stum af overraskelse over, at de havde fundet ham. Og fordi han var bange for konsekvenserne af, at han var kommet til at slå læreren ihjel, mens han var i gang med at stjæle.

Så sagde de kloge: Aha! Han har intet at sige i forsvar. Det er ham, som kastede kalabassen ned, som ramte vores lærer Goso. Vi vil slå ham ihjel.

Så dræbte de gazellen Paa og hævnede dermed deres lærers død.

LÆR AT SIGE NOGET PÅ ET NYT SPROG

Tæl til ti på Kinyarwanda

1. Rimwe
2. Kabiri
3. Gatatu
4. Kane
5. Gatanu
6. Gatandatu
7. Karindwi
8. Umunane
9. IcyendaItjiænda
10. IcumiItjumi

Lette ord på kinyarwanda

Velkommen	Murakaza neza
Goddag, det er længe siden	Muraho
Hvad nyt?	Amakuru
Fint	Ni meza
Meget fint	Ni meza cyane
Godmorgen	Mwaramutse
Godeftermiddag	Mwiriwe
Godaften	Mwiriwe neza
Hvad hedder du?	Witwa nde?
Jeg hedder ...	Nitwa ...
Undskyld	Babarira
Tak	Murakoze
Selv tak	Ntacyo

Tæl til ti på Swahili

1. Mojamodja
2. Mbiliembili
3. Tatu
4. Nne nje
5. Tano
6. Sita
7. Saba
8. Nane
9. Tisa
10. Kumi

Lette ord på swahili

Velkommen	Karibu
Goddag	Habari
Farvel	Kwaheri
Godmorgen	Habara ya asubuhi
Godeftermiddag	Habara ya mchana
Tak	Asante
Undskyld	Pole
Vær så venlig	Tafadhali
Ja	Ndio
Nej	Hapana
Kom her	Njoo hapa
Godt gjort	Vizuri sana

Tæl til ti på laotisk

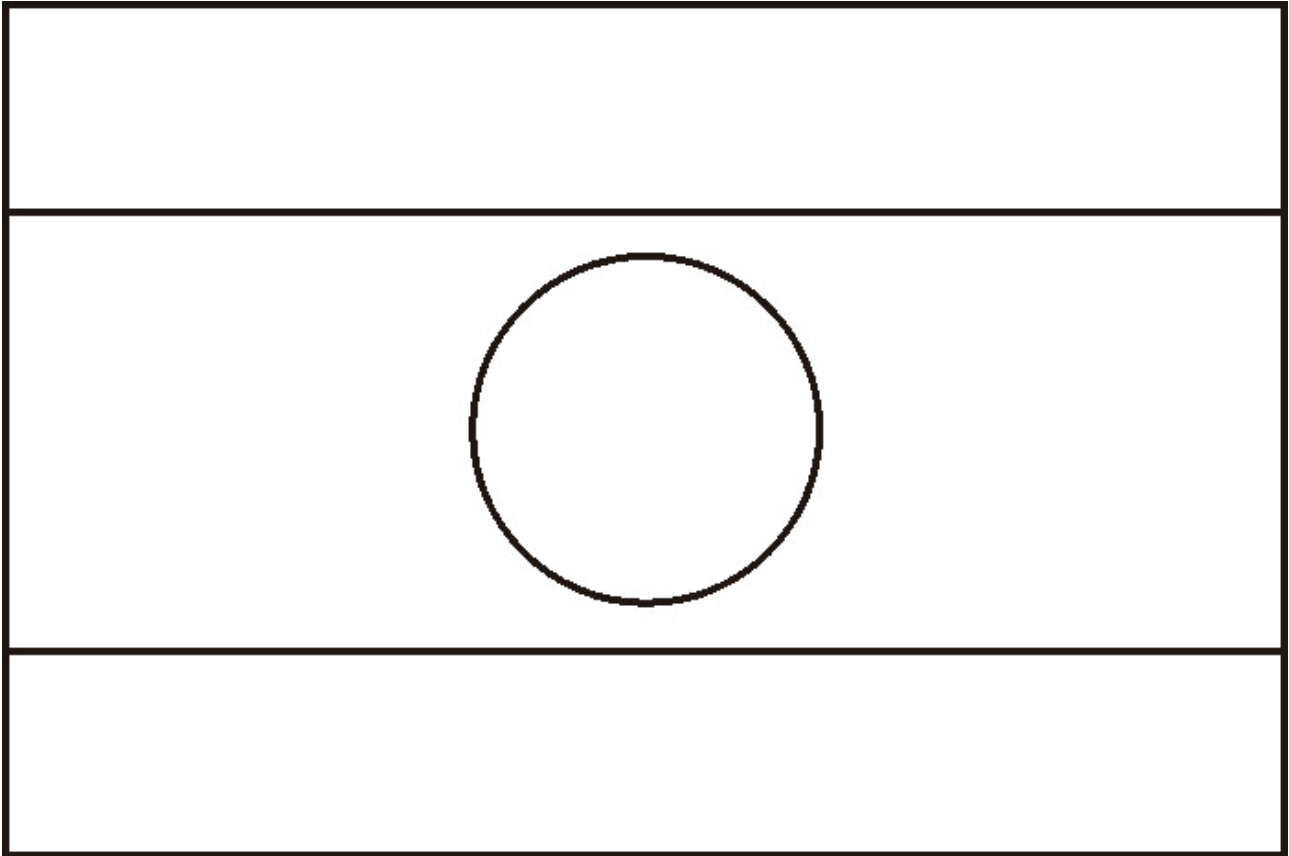
1. neu'ngnøng/nyng
2. sor'ng
3. sa'm
4. si'
5. ha
6. hok
7. chet
8. pae'd
9. kao
10. sip

Lette ord på laotisk

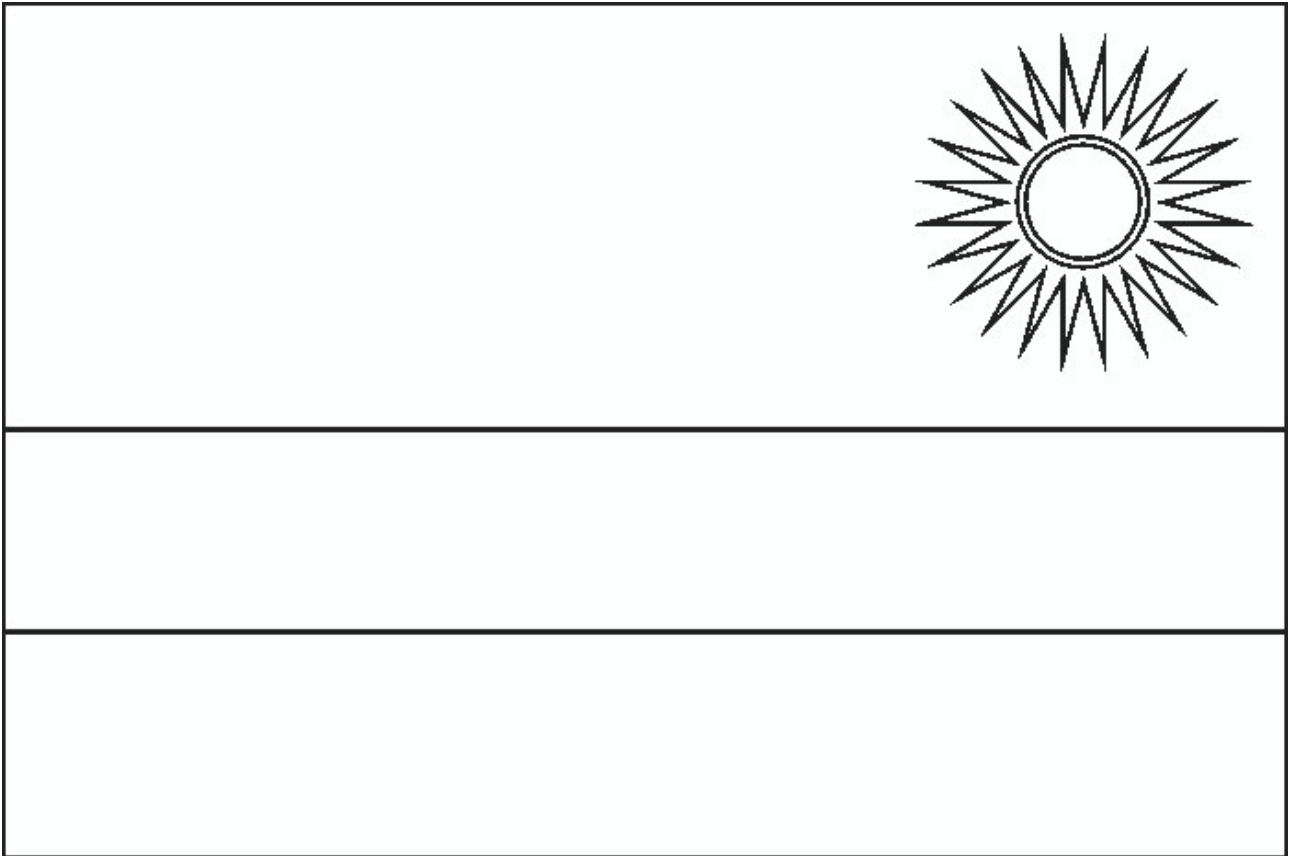
Hej	Sa bai dii
Ja	djao
Nej	baw
Farvel	La-gawn
Undskyld	Khaw-thohd
Godmorgen	Sa bai Dee don saow
Tak	Khawp jai
Jeg hedder ...	Khoi seu ...
Hvad hedder du?	Jao seu nyang?

TEGN ET FLAG – KOPIARK

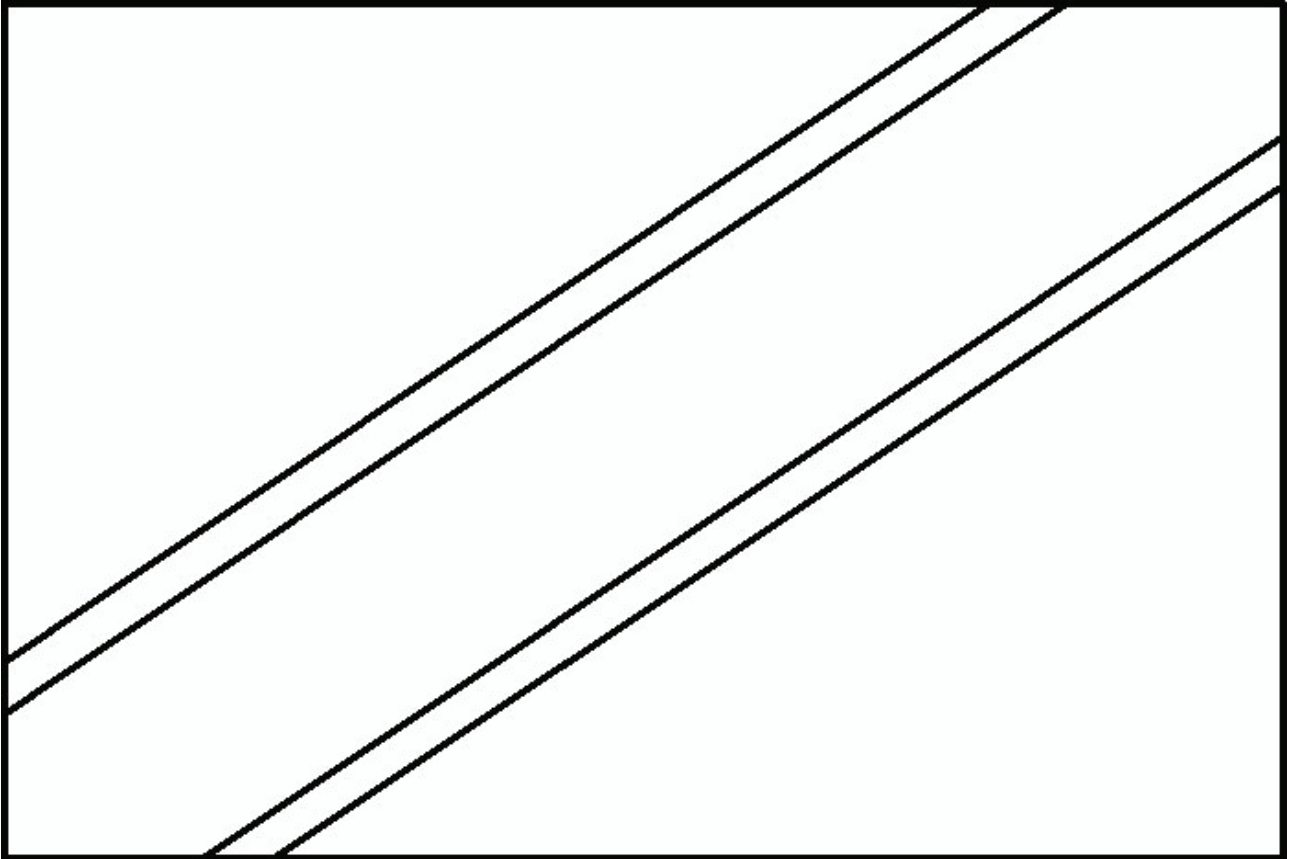
Her er flaget fra Laos

Her er flaget fra Rwanda.

Her er flaget fra Tanzania.

DAGLIGDAG – KOPIARK

Se billeder fra dagligdagen hos Rose i Rwanda her: <http://www.sendacow.org.uk/lessonsfrom-africa/rose-gallery>.

Eric i Rwanda	Min dagligdag
Jeg vågner omkring klokken 6. Så kigger jeg lidt på mine lektier, som jeg lavede i går aften. Jeg laver lektier om aftenen, men om morgenen ser jeg på dem igen. Jeg vasker mig og så løber jeg til skolen.	
Skolen starter kl. 7.40. Jeg går hen i klassen og lytter til læreren.	
Klokken 10 har vi frikvarter, og så kan vi lege. Hvis der er en bold, så kan vi lege med den. Hvis vi ikke har en, så løber vi rundt.	
Efter frikvarteret har vi engelsk, så har vi natur og teknik, så har vi historie, så matematik og så kinyarwanda.	
Når jeg kommer hjem, går jeg ud og henter vand og samler brænde. Så laver vi mad og begynder at spise.	
Vi går kun i skole en halv dag, så hvis vi har været i skolen om morgenen en dag, så skal vi i skole om eftermiddagen den næste dag.	
Jeg henter vand i bjergene langt væk. Min bedstemor bor i nærheden, så jeg henter også vand til hende.	
Jeg går nogle gange i seng klokken halv otte og nogle gange klokken halv ni. Det kommer an på, hvad vi har spist.	
Vi har lamper, så vi kan se i mørket.	
Min yndlingstid på dagen er om aftenen. Jeg kommer hjem, og nogle gange har jeg tid til at lege eller hvile mig.	

UNDERVISNINGSAKTIVITETER

Marie-Rose i Rwanda	Min dagligdag
Jeg står op kl.6. Jeg går 2 km til brønden for at hente vand.	
Kl.7 får jeg havregrød til morgenmad, hvis der er noget. Så gør jeg huset rent.	
Kl. 7.30 går jeg igen 2 km. Denne gang op af den store bakke til skolen.	
Kl. 8. om formiddagen har jeg matematik, skriftlig rwandesisk og fransk.	
Kl. 12.30 får jeg frokost: bananer og majs mel. I frikvarteret leger jeg med Grace.	
Kl. 13.15 om eftermiddagen har jeg engelsk og havebrug.	
Kl. 16 er skolen slut, og jeg går 2 km hjem igen.	
Kl. 16.30 henter jeg brænde og klipper græs for gederne.	
Kl. 17.30 laver jeg mad på et lille brændekomfur. Vi får bønner og søde kartofler.	
Kl. 19.30 spiser vi. Så vasker jeg op og laver lektier, hvis der er tid.	
Kl.21 er der som regel ikke mere petroleum til vores lampe, så jeg går i seng.	

UNDERVISNINGSAKTIVITETER

Badria 12 år fra Tanzania	Min dagligdag
<p>Far vækker mig kl.6. Så tager jeg et koldt bad. Jeg bruger en spand, for vi har ingen vandhane. Min familie og jeg bor i et værelse, som vi har lejet i et hus med 8 værelser. Der bor en familie i hvert af de 8 værelser. Jeg tager skoleuniform på. Så tager jeg en kop te til morgenmad.</p>	
<p>Kl. 7 går jeg sammen med min 7-årige bror til busstoppet og tager bussen.</p>	
<p>Kl. 7.20 er jeg på min skole. Vi er 45 elever i klassen. Før vi begynder i skolen hjælper alle til med at gøre klasseværelser, lærerværelse og hele skolens grund ren.</p>	
<p>Kl. 7.30 samles hele skolen foran skolen. Vi synger nationalsangen Mungu Ibariki Afrika, som betyder ”Gud velsigne Afrika” på swahili.</p>	
<p>Kl. 8 begynder skolen. Hver time varer 40 minutter. Mit yndlingsfag er engelsk. Jeg hader historie, fordi det er så svært at lære alle de årstal udenad. Vi har en pause, når vi skal have frokost.</p>	
<p>Kl.14 slutter skolen. Alle samles for at sige farvel og tak for i dag.</p>	
<p>Kl. 14.40 kommer jeg hjem igen. Jeg skifter tøj. Så skynder jeg mig hen til naboen, hvor jeg får ekstraundervisning. Ligesom så mange andre børn skal jeg have ekstra hjælp til engelsk og matematik.</p>	
<p>Fra kl. 16 til 20 går jeg hver dag undtagen fredag i en madrasa, som er en islamisk skole. Her studerer jeg muslimsk religion.</p>	
<p>Kl. 20 kommer jeg hjem og vasker min skoleuniform. Nogle gange hjælper jeg mor med at skære grøntsager. Vi får som regel ris til aftensmad. Nogle gange med bønner, andre gange med oksekød.</p>	
<p>Kl. 20.20 efter aftensmaden laver jeg lektier. Ingen hjælper mig med dem. Jeg sover sammen med min lillebror i en seng. Godnat!</p>	

Loy fra Laos	Min dagligdag
Jeg står op lidt før seks, så vasker jeg op og vasker mig selv. Jeg tager skoletøj på, før jeg går, så leger jeg lidt med mine søskende.	
Ved halv-syv-tiden går jeg til skole. Jeg går først ind til min kusine for at følges med hende. Hun laver sticky ris til sin familie og morgenmad til sin bror. Jeg venter på hende. Vi går til skole langs en farlig vej. Vi møder også vores venner på vej til skole, så følges vi med dem.	
Skolen starter kl.8. Inden timerne så gør alle børnene skolen ren. Drengene sætter stole op, og pigerne fejer. Vi sidder samme med 1.klasse. De sidder ovre i den anden side af rummet. Læreren deler også tavlen på midten, så deres opgaver står i den ene side, og vores står i den anden.	
Lidt før 11 kommer landsbylederen på besøg i skolen. Han checker om alt er godt, og om læreren er på skolen. Sidste år var læreren væk i tre dage under høsten. Og hvis læreren er væk, så kommer eleverne heller ikke.	
Kl. 11.55 går jeg hjem til frokost. Jeg skynder mig at spise for at komme tilbage på skolen. Der er flere at lege med. Vi leger indtil skolen starter igen.	
Kl. 13.30 starter skolen igen.	
Kl. 15.30 slutter skolen og jeg går hjem. Jeg hjælper nogle gange min mor med at vaske tøj, dampe ris, vaske op, hente vand fra hanen og passe på mine søstre. Heldigvis gør min mor det meste.	
Kl. 16.00 laver jeg lidt nudler til familien, og så vasker jeg op bagefter, inden jeg går ud for at lege med mine venner. I dag skal jeg desværre tage min søster med. Jeg må lege ude til solen går ned.	
Kl. 17.25 laver jeg og mine søskende lektier.	
Kl. 19.20 spiser vi aftensmad. Bagefter ser vi tv, og så går vi i seng.	

Se billeder fra Loys dagligdag her: <http://uniceflaos.blogspot.dk/2014/03/a-day-in-life-of-loys-story.html>

Kaisong 7 år fra Laos	Min dagligdag
Jeg står op tidligt om morgenen. Jeg sover i en dobbeltseng sammen med min mor, min bedstemor, min søster og min lillebror.	
Det er ikke altid vi har noget mad, for min mor er blind, og min bedstemor er gammel. Hvis vi har noget, så spiser vi lidt om morgenen.	
Vi går til markedet for at tigge. Jeg går forrest, så kommer min bror. Han har en bjælde rundt om anklen, så min mor kan høre, hvor han er. Til sidst kommer min mor. Det tager to timer at gå derhen.	
Vi er på markedet i cirka tre timer. Men det er ikke hver dag.	
Når jeg kommer hjem, så går jeg hen til floden og graver efter frøer og krabber i leret. Det er hårdt, og det er ikke altid, vi finder noget.	
Så hjælper jeg med at hente brænde og vand. Det er tungt. Og det er svært, for vandet vejer næsten det halve af, det jeg vejer.	
Nogle gange leger jeg med de andre børn. Hvis jeg har energi. For jeg har ikke altid meget energi, når jeg ikke får noget at spise.	

Se filmen om Kaisong her: **A Day in the Life of Kaisong – Experience Poverty in Laos** <https://www.youtube.com/watch?v=1MSDDiCX2HY>.

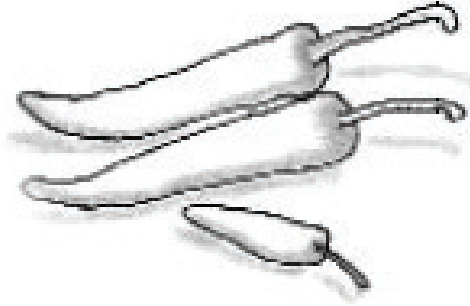
LAV MAD – KOPIARK

Krydret oksekødssalat – Laos

Til 8 personer

I skal bruge

350 g. hakket oksekød
 4 stk. finthakket galanga
 4 spsk. fiskesauce
 4 spsk. limesaft
 2 tsk. sukker
 1/2 tsk. chilipulver
 8 forårsløg
 1 iceberg salathoved
 1 stor agurk
 4 gulerødder

Sådan gør I:

Kom det hakkede kød i en tykbundet gryde og varm det, mens galanga, fiskesauce, limesaft og chilipulver røres i.

Bland godt, til kødet er lige akkurat gennemstegt.

Snit forårsløgene fint. Brug også lidt af den grønne top. Tag gryden af varmen og rør forårsløgene i.

Skræl agurken og skær den i tynde skrå skiver. Skræl gulerødderne og skær dem i tynde skrå skiver.

Anret salaten på et fad, hæld kødet over. Læg agurker og gulerødder i en krans omkring kødet.

(Kilde: Mikala Klubien: To venner og en lillebror – Børn i Laos, Børnenes U- landskalender, lærervejledning, 2001).

Mango fool – Laos

Til 6 personer

I skal bruge

- 3 modne mangofrugter
- 1 spsk. frisk, fintrevet ingefær
- 1 kop flormelis
- 1 spsk. limesaft
- 2 dl. limesaft
- 2 dl. piskefløde
- 1/2 kop kokosmælk
- 1 knivspids salt

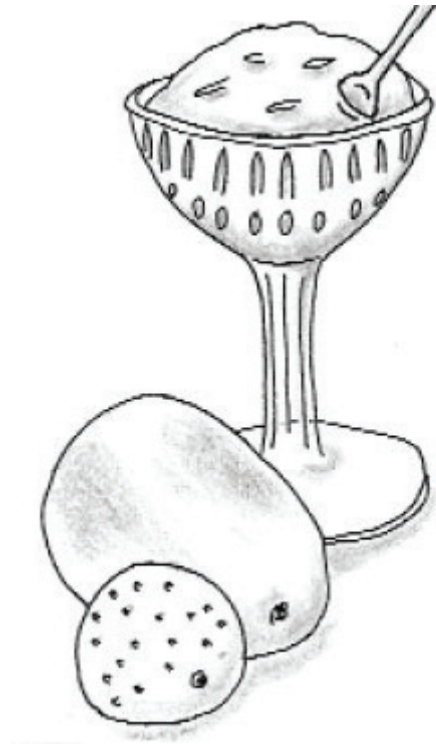
Sådan gør I:

Skær de skrællede mangoer i halve og fjern stenen. Blend mangokødet grundigt med ingefær, limesaft, sukker, kokosmælk og salt.

Pisk fløden til flødeskum. Vend forsigtigt flødeskummet i mangopureén.

Fordel i portionsglas. Skal stå i køleskab mindst én time før servering.

(Kilde: Mikala Klubien: To venner og en lillebror – Børn i Laos, Børnenes U- landskalender, lærervejledning, 2001).

Sticky rice – Laos

I Laos koger man sticky rice (=klistret ris) i et kræmmerhus af bambus. Vi bruger i stedet for en høj sautérpande, et stænklåg og en skål af rustfrit stål som låg.

Fremgangsmåde

1. Læg risen i blød 2-3 timer (længere hvis det er en stor portion) og hæld vandet fra.
2. Læg stænklåget ovenpå sautérpanden (eller en stor gryde). Pandens omkreds skal være mindre end lågets.
3. Hæld vand i panden og sæt det i kog. Der skal helst være 7 centimeter mellem vandet og stænklåget.
4. Når vandet koger, skru ned, så du har en konstant temperatur til at bevare kogningen. Læg den siede ris i en bunke i midten af stænklåget. Lav ikke risbunken højere end 7,5 cm for at sikre en ensartet kogning.
5. Dæk risbunken med en skål, som er mindst 8 cm høj. Den må ikke røre risen.
6. Det tager cirka 25-30 minutter at dampe 2,5 dl ris. Halvejs kan man lige vende risen forsigtigt med en spisepind, så de underste riskorn ikke bliver for bløde.
7. Når risen er dampet færdig, så fjerner du stænklåget fra vandet og skraber risen af låget. Det skulle glide af uden problemer.

Pintobønner med kartofler – Rwanda.

Denne ret bliver traditionelt lavet med maniok/kassava, men kartofler er en udmærket erstatning.

Ingredienser

- 5 dl tørrede pintobønner, udvandede
- 3 store kartofler, iterninger
- 2 selleristænger, i småstykker
- 1 tsk. salt
- 1 løg, i tyndeskiver
- 0,8 dl peanutilie (eller anden typeolie)

Fremgangsmåde

1. Dæk bønnerne med vand, bring dem i kog. Lad dem simre til bønnerne er møre.
2. Tilsæt kartofler, selleri og salt. Tilsæt eventuelt mere vand, så det dækker. Kog på lav varme.
3. Sautér løget gyldent i en stor pande.
4. Anvend en hulske til at tage bønner og kartofler over til løgene. Bland godt og varm det hele igennem.
5. Server det varmt oven på ris eller fast havregrød eller anden grød.

Madbanankage – Rwanda

Ingredienser

- 2 modne madbananer, skåret i halve og dernæst ilængder
- 225 ghytteost
- 3æggeblommer
- 3æggehvider
- 20 mlbrødkrumme/rasp
- 1 tsk.sukker
- 80 mlolivenolie
- 1 tsk. kanel

Fremgangsmåde

1. Steg bananskiverne i olien til de er gyldenbrune på begge sider.
2. Bland hytteost, kanel og sukker i en kål.
3. Pisk æggeblommer i en skål og æggehvider i en anden skål.
4. Smør en form og drys med brødkrumme eller rasp.
5. Fold de stive æggehvider ind i æggeblommerne. Hæld en fjerdedel i formen og læg et lag med de stegtemadbananer.
6. Dæk med en fjerdedel af hytteosten og lidtolivenolie.
7. Gentag disse lag, indtil det hele erbrugt.
8. Bag ved 180° C i 40minutter.
9. Serveres til kød.

Spinat med peanutbutter - Tanzania

Ingredienser

- 900 g. spinat
- 50 g. peanutbutter
- 1 tomat
- 1 løg
- 2 tsk. karrypulver
- 2,5 dl. kokosmælk
- 3 spsk. olie
- 1 tsk. Salt

Fremgangsmåde

1. Vask spinaten grundigt, rul bladene sammen og skær dem i strimler.
2. Put tomaterne i kogende vand i et minuts tid, tag skindet af og hak dem.
3. Skræl og hak løget.
4. Bland peanutbutter med kokosmælk.
5. Varm olien i en stor stegepande.
6. Tilsæt løg, tomat, salt og karrypulver og sautéér i 5 minutter.
7. Tilsæt spinat og kog det, indtil det er færdigt.
8. Tilsæt blandingen af kokosmælk og peanutbutter.
9. Lad retten simre i 5 minutter mere, idet du rører hele tiden.

Ugali – Tanzania

Ugali er en kompakt blanding af vand og majsmel, som bliver serveret både til frokost og til aftensmad over hele Østafrika.

Ingredienser

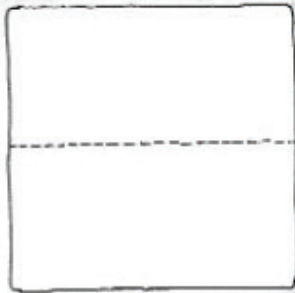
- 2,5 dl vand
- 1 tsk. salt
- 2,5 dl mælk
- 2,5 dl hvidt majsmel

Fremgangsmåde

1. Kog vandet med salt i en gryde.
2. Bland mælk og majsmel i en skål. Rør det sammen, indtil det er jævnt.
3. Hæld majsmel-blandingen langsomt i det kogende salte vand.
4. Rør konstant i flere minutter, indtil det bliver tykt.
5. Skru ned til lavt blus og fortsæt med at koge ugali- en i cirka 10-15 minutter. Bliv ved med at røre nu og da.
6. Bliv ved indtil ugali- en er meget stiv og tyk og trækker sig fra grydens sider.

KLIP OG KLISTR – KOPIARK

Lysbåd fra Laos

1 Fold et stykke kvadratisk papir midt over. Fold ud igen.

2 Fold til midten nedefra.

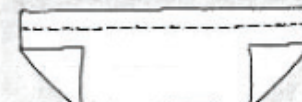
3 Fold til midten ovenfra.

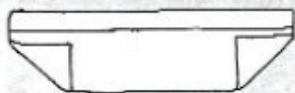
4 Fold det hele midt over.

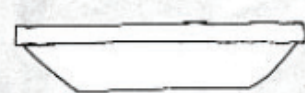
5 Fold de to hjørner ca. op til stregen.

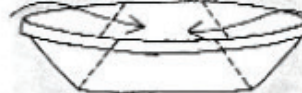
6 Fold kanten ned til hjørnerne.

7 Fold kanten igen, ned over hjørnerne.

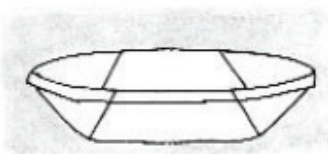

8 Vend, og fold den anden kant på samme måde.

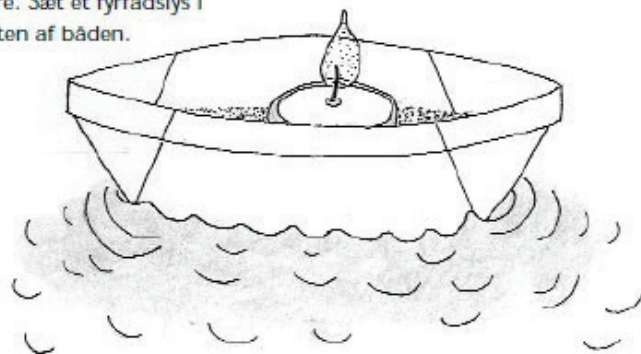

9 Fold enderne i båden ind. Pres båden flad.

10 Vend enderne ud igen og giv båden form.

11 Læg lidt sand i bunden af båden, så den sejler bedre. Sæt et fyrfadslys i midten af båden.

(Kilde: Mikala Klubien: To venner og en lillebror – Børn i Laos, Børnenes U- landskalender, lærervejledning, 2001).

Afrikanske masker

GOMA-MASKE

Goma-masker er kendt for deres store øjne. De bliver båret, når landsbyen afholder ritualer.

BIOMBO-MASKE

Biombo-masker bliver som regel båret, når landsbyen afholder ritualer og ceremonier. Prikkerne på toppen repræsenterer biombo-hårstil.

DAN-MASKE

Dan-masker bliver brugt til beskyttelse og som en forbindelse til åndernes verden.

LULUA-MASKER

Luluaerne bruger lige linjer til at dekorere deres masker og kroppe. De tre spidser på toppen repræsenterer deres hårstil.

YOHURE-MASKER

Yohure-masker repræsenterer de ånder, som genopbygger verden efter døden. De regnes for meget magtfulde og farlige.

TEKE-MASKER

Teke-masker bliver båret af en hemmelig klub, som hedder "Kiduma". Kiduma har ansvar for sociale og åndelige ritualer.

SPILE, DANS ELLER SANGE FRA ANDRE LANDE

Cirkelspil fra Rwanda.

Man sætter sig i en cirkel med ansigtet mod midten. Et barn står op og holder et lommestørklæde eller tørklæde. Hun går rundt om de andre børn udenfor cirklen med tørklædet bag sin ryg, mens hun siger: Jeg har tørklædet. Jeg har tørklædet. Hun skal forsøge at lægge tørklædet bag nogen, uden at de opdager det. Så skal hun gå hele vejen rundt om cirklen tilbage til, hvor hun har lagt tørklædet uden, at personen rejser sig, så de kan få den person ud af legen. Man skal være temmelig listig for at kunne gøre det!

Den, der cirkulerer, kan lægge tørklædet og samle det op, når hun vil. Børnene som sidder i cirklen siger: Den er forbi, hvis de tror at tørklædet er kommet forbi. Det er ikke tilladt at se bag ens ryg for at tjekke. Men hvis de tror, at tørklædet er lagt bag dem, så rejser de sig, tjekker om tørklædet er der, og så jager de efter, den som cirkulerer og forsøger at fange dem. Hvis man rejser sig uden at have tørklædet bag sig to gange, så er man ude af legen. Hvis den, som cirkulerer, kommer først til tørklædet, så er de i sikkerhed. Hvis de bliver fanget, mens de er ude, så bliver et andet barn, den som cirkulerer. Hvis nogle vender sig og kommer op, når tørklædet ikke er bag dem, så kan den, der cirkulerer, fange dem og sende dem ud af legen.

Rattanbold fra Laos

Rattanbold er det mest populære boldspil i Sydøstasien. Det kaldes også asiatisk volleyball og minder en del om dette spil. Man spiller på en rektangulær bane opdelt i to halvdele af et badmintonnet, eller en snor i tilsvarende højde. Der må maksimalt være tre spillere på hvert hold.

Bolden er lavet af flettet rattan, men kan erstattes af en skumbold med hud. Spillerne må kun slå til bolden med fødderne eller hovedet. Kun i serveren må hænderne hjælpe til. Bolden serveres med foden fra nederste højre banehalvdel og skal slås direkte over

på den anden banehalvdel som i volleyball. Man kan kun score point, når man har serveren. Når bolden er i spil, må den spilles tre gange på egen banehalvdel, så skal den over nettet. Der spilles til 15 point, hvorefter man bytter bane. Ligesom i volleyball spilles der op til tre sæt. I Laos spiller selv meget små drenge dette spil elegant. Hvis det er for svært for danske elever, kan man alternativt stille sig op i en rundkreds og se, hvor mange gange bolden kan sparkes/heades mellem deltagerne. Materialer: Badmintonnet, skumbold med hud: Diameter 160 mm (Kilde: Mikala Klubien: To venner og en lillebror – Børn i Laos, Børnenes U-landskalender, lærervejledning, 2001).

Nngapi / Hvor mange? Leg fra Tanzania

Denne leg bliver leget med små ting som sten, kerner eller perler. Hver spiller starter spillet med omkring 20 af tingene. En spiller vælger mellem en og fire sten til at gemme i sin hånd. De andre spillere skal gætte hvor mange ting, der er skjult. En spiller, som gætter rigtigt, vinder en sten, mens en spiller som gætter forkert må give en af sine sten.

Læs mere om danse fra Rwanda her: <http://kabiza.com/kabiza-wilderness-safaris/rwanda-home-of-some-of-the-best-cultural-dances-and-music-in-africa/>.

Her kan du finde sange og danse fra Tanzania:

http://www.ilmea.org/site_media/filer_public/2012/04/17/sululu_seth.pdf. Her er en film med eksempler på Sukumadans: <https://www.youtube.com/watch?v=jhoztTq-EMY>.

To unge piger underviser i laotisk fon:

<https://www.youtube.com/watch?v=ZqmawBzmCIA>.

Lær at synge bomuldssangen fra Laos:

<http://heiverden.no/solidaritetsaktivitet/sanger-og-dikt/sanger-og-dikt-1/salaka-bomullssang-fra-laos>.

Dele af denne aktivitet er opdateret i forbindelse med evalueringen.

FRED I RWANDA

Building a peaceful world

Children and young people in Rwanda are working hard to build a peaceful future for generations to come. Read the messages from Eric, Gisele and Moses and ask the children to think about ways that we can live peacefully.

I think it is important to behave well and live in harmony together. These things will help build a better and more peaceful world.

You should always respect people you come across, and it is good to help people living in poor communities so they can make a better life for themselves.

By helping others, being respectful and living in peace we can all be united.

Eric.

Young people are the voice of the next generation. We should give each other love and support and look out for each other's needs.

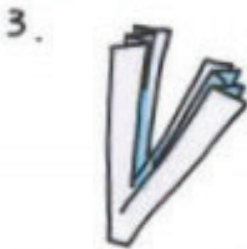
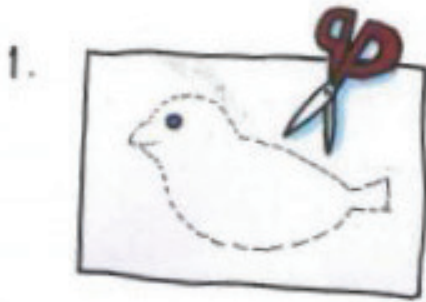
Moses

When I am helping others, I feel proud and strong. I prefer to think about other people's lives instead of my own. I take courage from helping other people. If we grow up strong and educated, we can build a nation where genocide will never happen again. I want to give my energy to a peaceful Rwanda.

Gisele

Lav en fredsdue

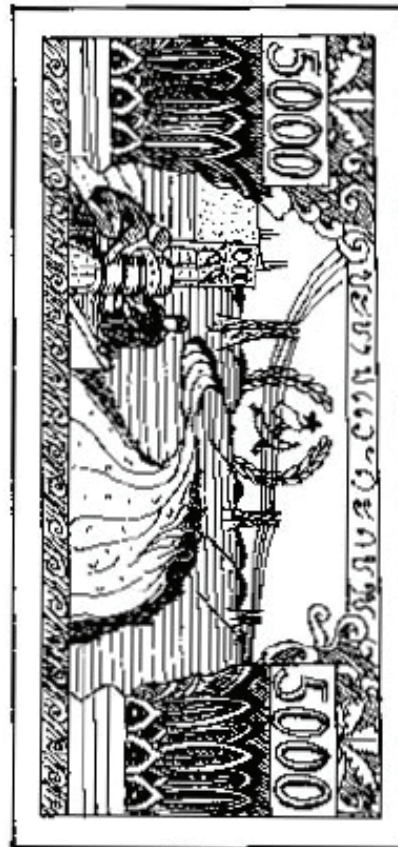
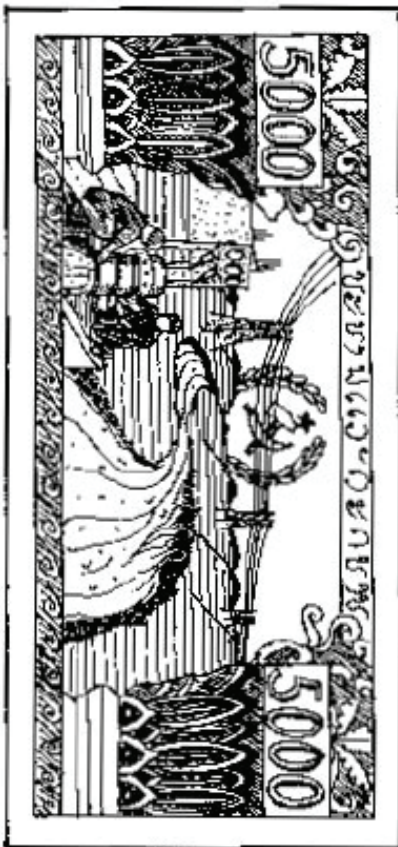
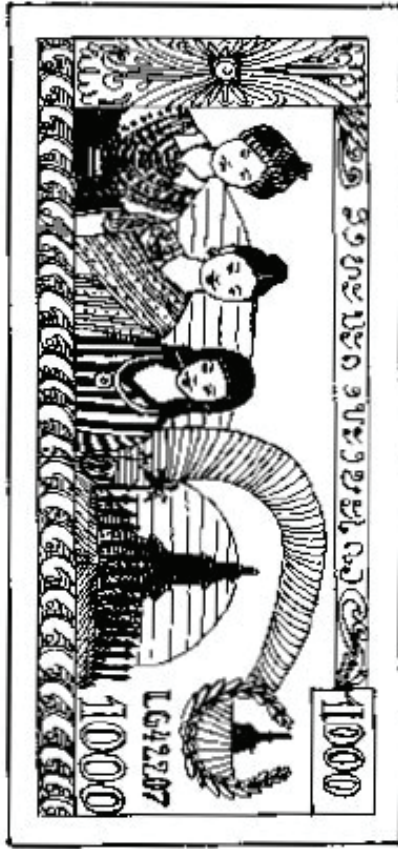

1. Tegn en due på hvidt karton og klip den ud.
2. Tegn øjne og næb på duen.
3. Fold et a4-ark og lav en vifte.
4. Skær en slids i duens krop og lav vinger ved at trække viften igennem
5. Hæng alle duer op i klassen.

Du kan eventuelt skrive en fredsbøn eller fredsord på papiret, inden du folder det til vinger.

REGNETIME – KOPIARK

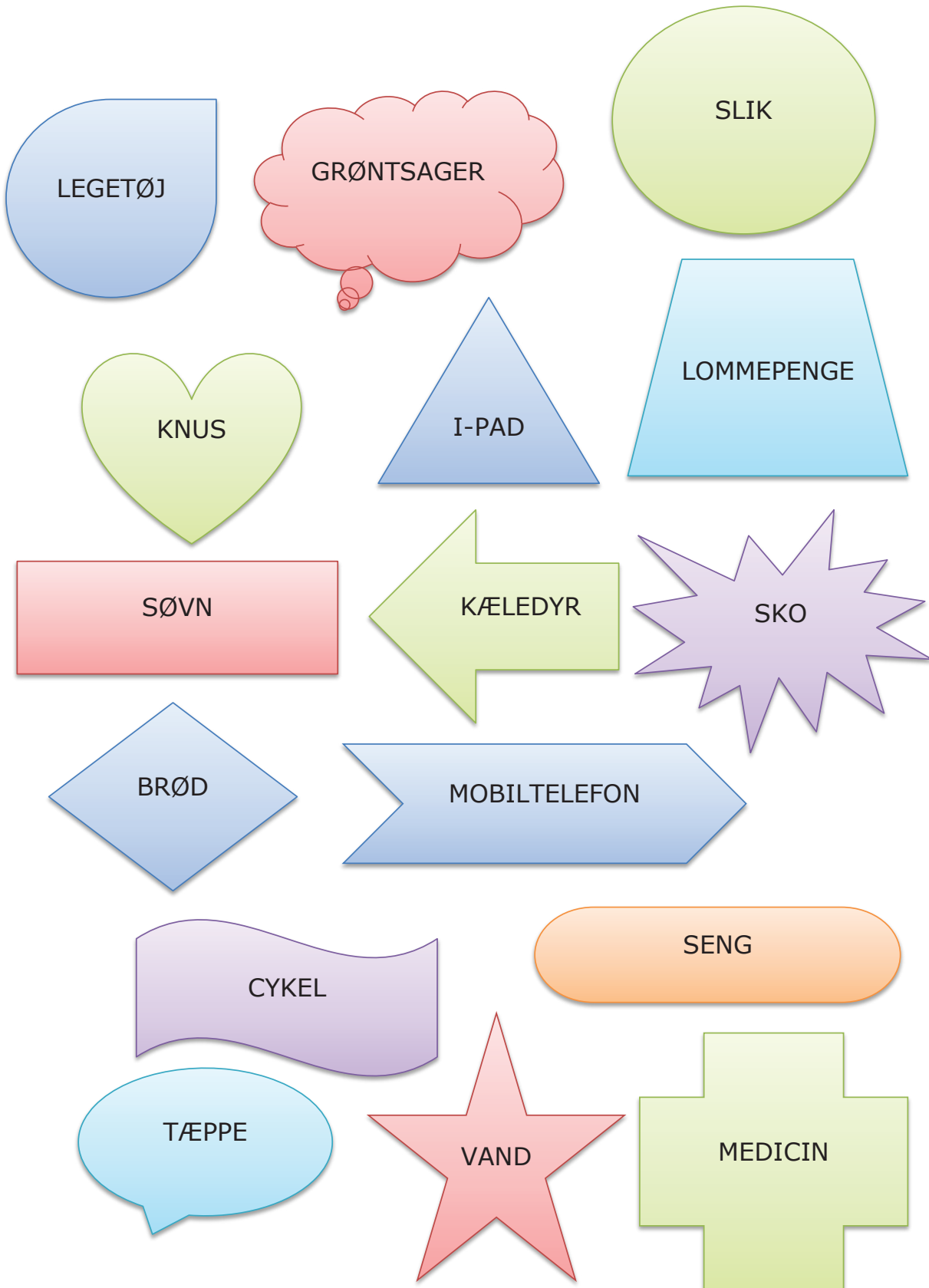

UNDERVISNINGSAKTIVITETER

DET HAR JEG BEHOV FOR – KOPIARK

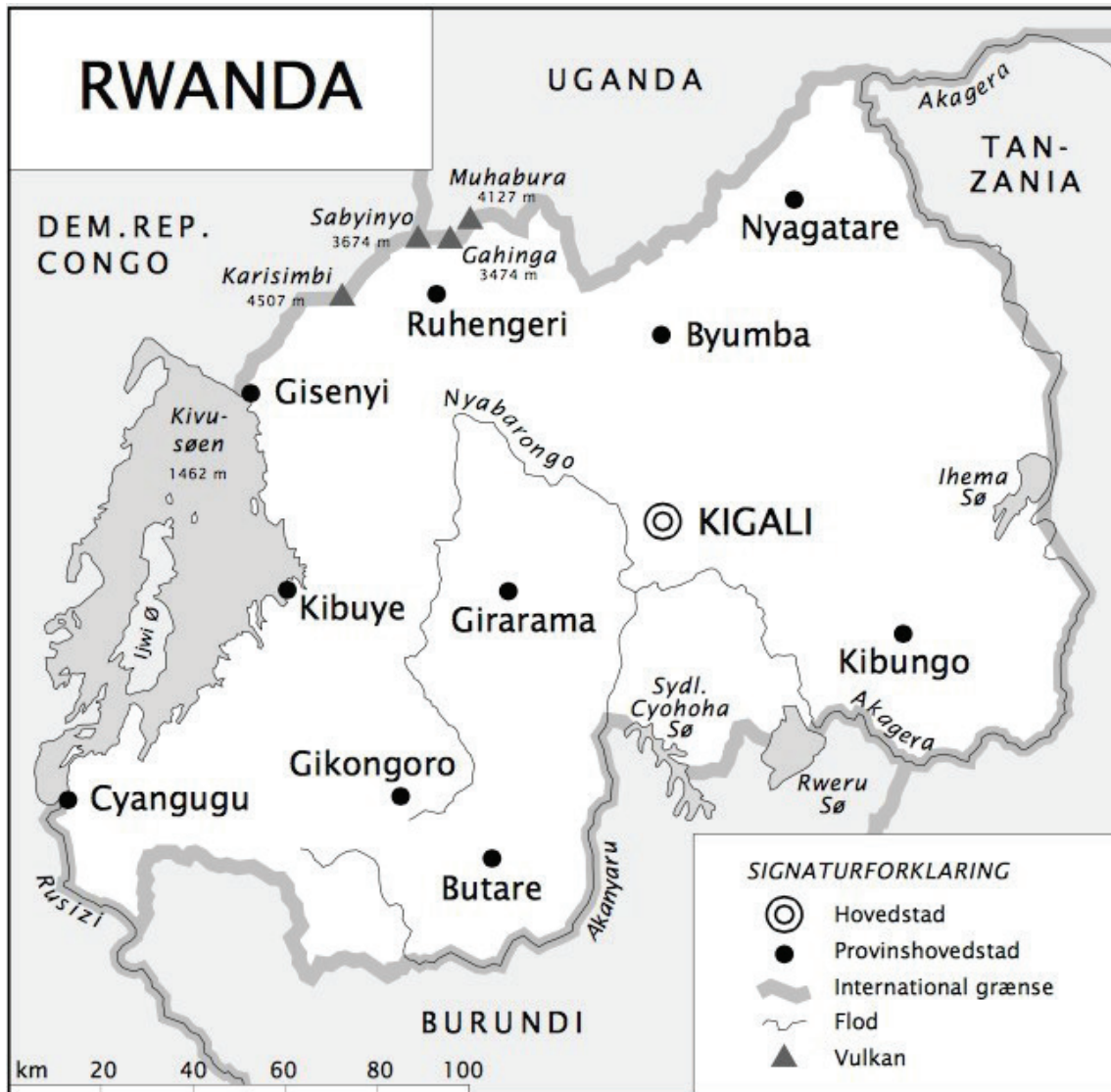
SPROG I LAOS – KOPIARK

<p>ງ ງ ງ ງ ງ ງ ງ</p>	<p>ບ ບ ບ ບ ບ ບ</p>
<p>ປ ປ ປ ປ ປ ປ</p>	<p>ທ ທ ທ ທ ທ ທ</p>
<p>ຖ ຖ ຖ ຖ ຖ ຖ</p>	<p>ນ ນ ນ ນ ນ ນ</p>
<p>ຮ ຮ ຮ ຮ ຮ ຮ</p>	<p>ຕ ຕ ຕ ຕ ຕ ຕ ຕ</p>

RWANDA – ET LILLE LAND

Lærer Ana Maria Jensens egenproducerede materiale

Rwanda - et lille land

Landet grænser op til Tanzania, Burundi, Uganda og Congo.

NAVN: _____ KLASSE: _____

Med dette hæfte skal du arbejde med naturfagene (natur/teknik og matematik), og få kendskab til

Natur/teknik

- Fakta om Rwanda
- Rwandas historie
- Landetsnatur
- Dyrelivet i Rwanda
- Et barns liv i Rwanda
- Kulturen i Rwanda
- Mad fra Rwanda

Matematik

- Opmåling og beregning af omkreds og areal
- K-system
- Regnearter
- Aflæsning af diagrammer
- Omsætninger
- Brøker
- Klokker

Vi starter med at se en film om Rwanda

- YOUTUBE.com
- Rwanda – Land of a Thousand Hills (18:32)

Rwanda – et lille land

FAKTA: Rwanda er et lille land, som er halvt så stort som Danmark, lidt mindre end Jylland. Men i Rwanda bor der ca. 12,6 millioner mennesker.

Sproget er engelsk og kinyarwanda, og de fleste mennesker er romersk-katolsk, men der er også protestanter, og kun få af dem er muslimer.

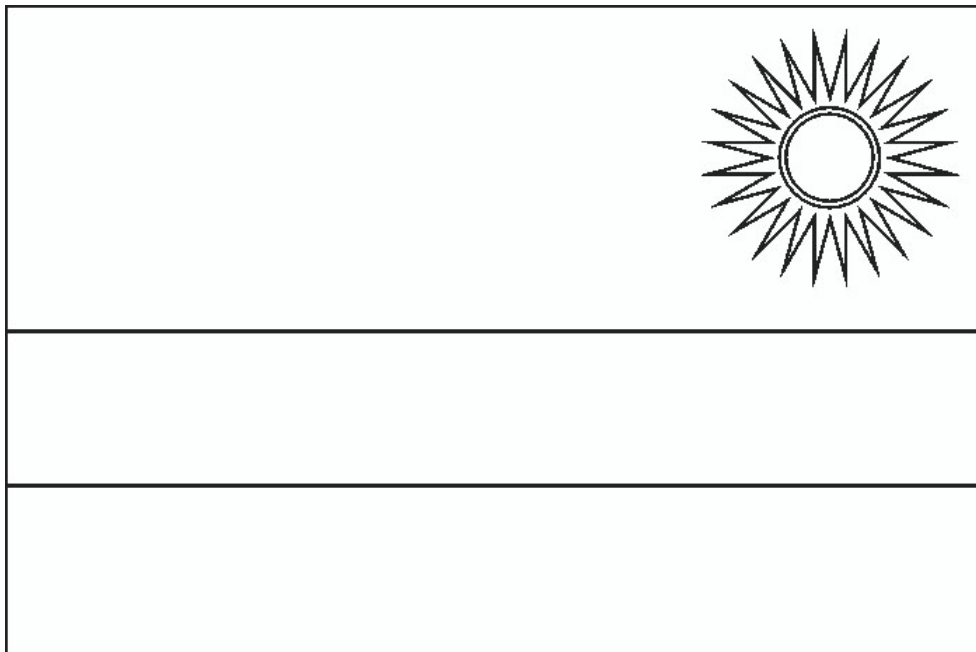
Der er flere kvinder end mænd i parlamentet.

Der er vedtaget ligestilling ved lov og der tilbydes gratis 12 års skolegang til alle børn. Deres penge hedder Rwanda Franc.

Rwandas flag er et nyt flag, der blev designet i 2001 i blå, gul og grøn. Den blå farve står for fred og lykke. Den gule farve står for rigdom, fremgang og arbejde. Grøn står for håb og landets naturressourcer. Solen repræsenterer sammenhold og gennemsigtighed. Nu skal du farve Rwandas flag.

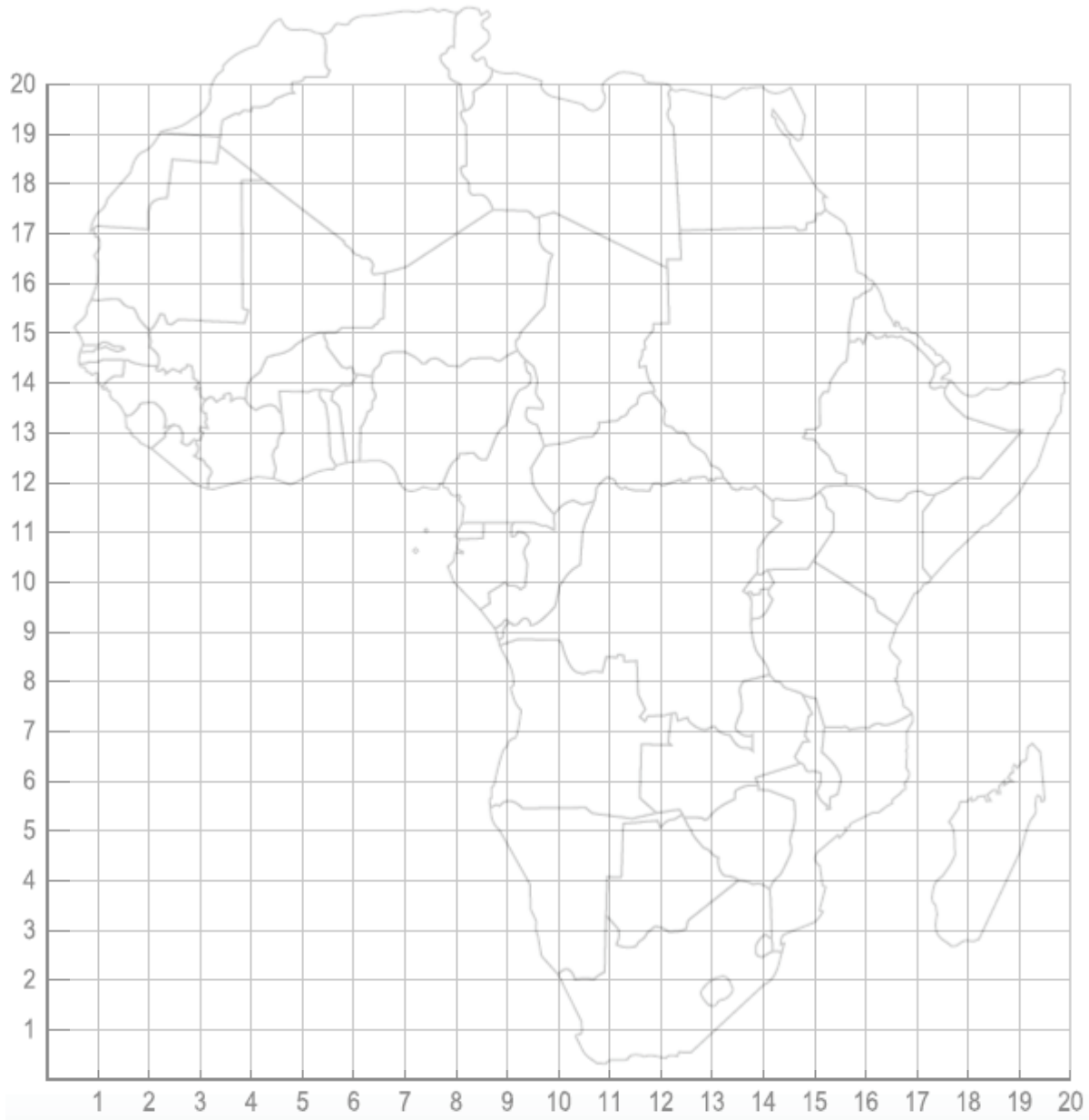
Mål omkredsen af flaget og beregn arealet _____

Hovedstad: Kigali

AFRIKA

Hvor i Afrika ligger Rwanda?

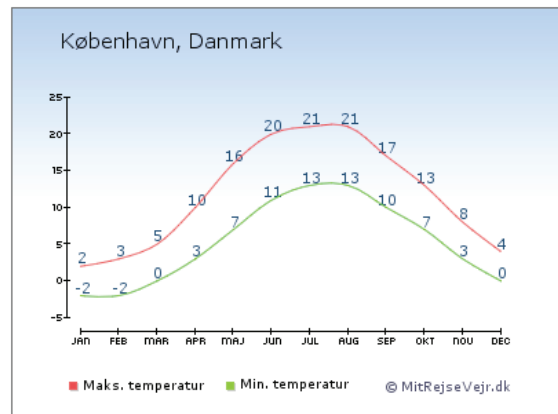
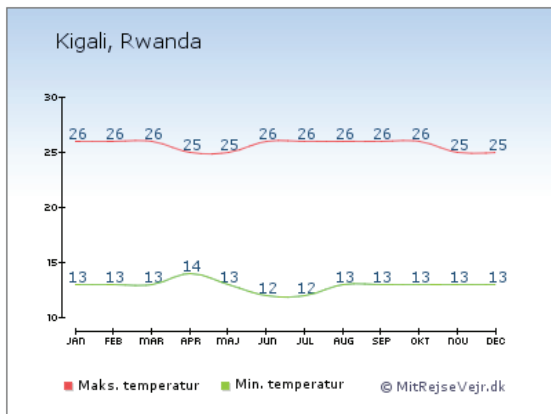
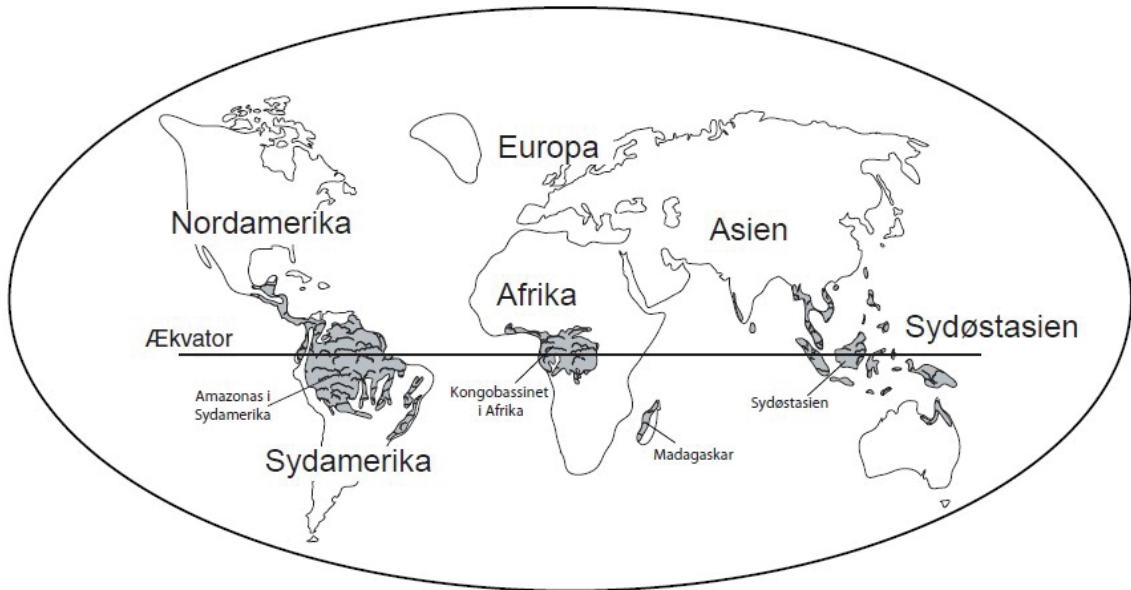
Tegn Ækvator i grøn, og farv Rwanda i rød
Ækvator finder du med at tegne en linje fra (0,11) til (20,11)

Rwanda finder du ved punkt (14,10)

HISTORIE: I 1994 fandt en af de mest brutale massakrer i moderne historie sted i Rwanda. Næsten 1 million mennesker blev dræbt, og derfor var der mange børn som mistede deres forældre. Dette skete fordi den ene gruppe mennesker ikke ville give den anden gruppe lov til at være med til at bestemme¹. Hvor mange år er der gået, siden dette skete?

NATUREN: Der er mange bakker i Rwanda, og derfor kaldes det også ”De Tusinde Bakkers Land”. Rwanda ligger tæt på ækvator og har derfor tropisk klima.

Sammenlign temperaturen i Rwanda og i Danmark.

1 www.same-same.dk, se på Tidslinje: Rwandas historie

I Rwanda er der skove, bambusskove, søer, sumpe, uddøde vulkaner og et rigt dyreliv. Men på grund af bl.a befolknings eksplosionen, skovrydning og krybskytteri er dyrelivet i fare.

DYRELIVET: I landet findes der forskellige vilde dyr, som fx elefanter, zebraer, bøfler, antiloper, leoparder og andre kattedyr. Der findes også bjerggorillaer, som kun lever i bjergskove, der hvor Uganda, Rwanda og Den Demokratiske Republik Congo mødes.

Selv om bjerggorillaen er rigtig godt til at klatre i træer, vil den helst leve på jorden. Bjerggorillaer kan veje op til 485 kg. *Hvor meget er det i gram?*

Ved sumpene lever den underlige fugl kendt som træskonæb. Træskonæb kan blive ca. 1,5 m høj, med en vingefang på 2,5 m, og den kan blive op til 35 år ifangeskab. *Hvor mange centimeter er der i 1,5 meter?*

Der findes også omkring 700 andre fuglearter i Rwanda. I Danmark er der ca 400 fuglearter. Hvad er forskellen mellem antal fuglearter i Rwanda og i Danmark?

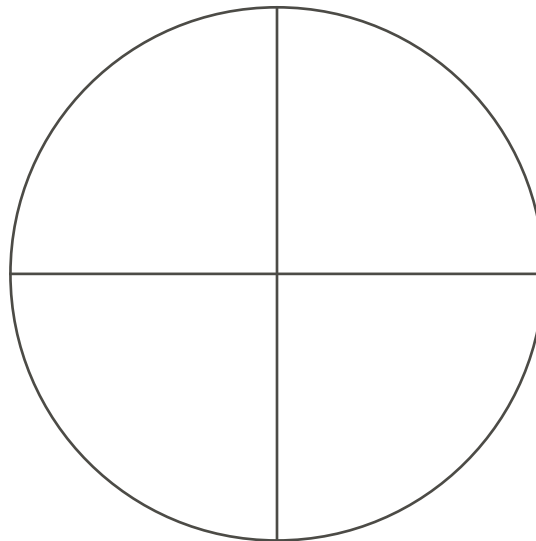
LIVET: Rwanda er et landbrugsland, hvor jorden dyrkes primært til selvforsyningsprodukter, men der eksporteres kaffe og te. Rwanda er et af verdens fattigste lande, hvor de fleste mennesker lever for under 15 kroner om dagen. Men turisme vokser i landet, det er især de sjældne bjerggorillaer der tiltrækker turister til landet.

En stor del af regeringens kommunikation til befolkningen foregår via radio. I de små landsbyer og landområder har de ingen elektricitet og slet intet tv. Til gengæld har næsten alle voksne en mobiltelefon².

BØRN I SKOLEN: Omkring 97% af alle børn i Rwanda går i skole, men de fleste skolebørn lever under fattigdomsgrænsen.

En fjerdedel af eleverne har ingen morgenmad fået, og en fjerdedel har kun fået te med sukker. Begge grupper har svært ved at følge med og løber kun halvt så hurtigt, som de er i stand til.

Farvelæg rødt den del af cirklen som viser den gruppe af børn, som ingen morgenmad har fået.

Farvelæg gul den del af cirklen som viser de børn, som kun har fået te med sukker til morgenmad

FRIKVARTER: Som mange andre steder i verden, kan børn i Rwanda også godt lide at spille fodbold. De laver selv deres fodbold, fordi de ikke har sådan en.

² www.same-same.dk, se Rundtur i Rwanda med syv klik

Der er en anden populær leg som Marie-Rose også godt kan lide at spille med sine klassekammerater. Den hedder ”Matha Kisana”. Du kan også spille det med din klasse i skolegården. Her får du legens regler.

Antal spillere: fire til seks.

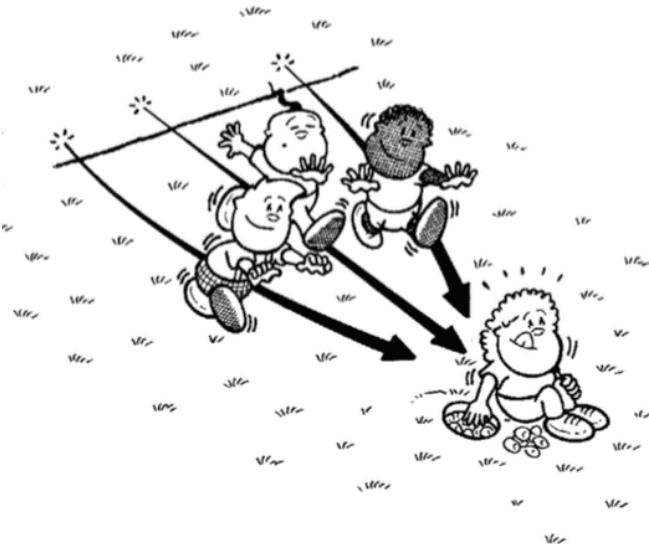
Materialer: 50 tørrede bær og en nød.

Grav et lille hul i jorden og anbring halvtreds tørrede bær i. En af spillerne (vagten) sidder ved siden af hullet. Eleverne roteres til at være vagt. Resten af eleverne står bag en linje ca. 10 m væk.

Vagten starter spillet med at kaste nødden, derefter fortsætter han/hun med at tage bærerne fra hullet én efter én, så hurtigt

han/hun kan. De andre spillere skal løbe så hurtigt de kan, og røre vagten på ryggen, så han/hun stopper med at tage bær ud.

Bærerne tælles op, og er antallet af bær udenfor mindre end dem i hullet, så er den næste spilleres tur.

UNDERVISNINGSAKTIVITETER

Du skal nu øve klokken: EN DAG I MARIE-ROSES LIV

	<p>Jeg står op kl. _____ og går 2 km til brønden for at hente vand.</p>
	<p>Kl. _____ får jeg havregrød til morgenmad, hvis der er noget. Så gør jeg huset rent.</p>
	<p>Kl. _____ går jeg igen 2 km. Denne gang op af den store bakke til skolen.</p>
	<p>Kl. _____ om formiddagen har jeg matematik, skriftlig rwandesisk og fransk.</p>
	<p>Kl. _____ får jeg frokost: bananer og majs mel. I frikvarteret leger jeg med Grace.</p>
	<p>Kl. _____ om eftermiddagen har jeg engelsk og havebrug.</p>
	<p>Kl. _____ er skolen slut, og jeg går 2 km. hjem igen.</p>

	<p>Kl. _____ henter jeg brænde og klipper græs for gederne.</p>
	<p>Kl. _____ laver jeg mad på et lille brændekomfur. Vi får bønner og søde kartofler</p>
	<p>Kl. _____ spiser vi. Så vasker jeg op og laver lektier, hvis der er tid.</p>
	<p>Kl. _____ er der som regel ikke mere petroleum til vores lampe, så jeg går i seng.</p>

Nu skal du besvare følgende spørgsmål:

- Hvor lang tid går der fra Marie-Rose står op, og til hun er i skolen klar til undervisning? _____
- Hvor mange timer er hun i skolen? _____
- Hvor lang er pausen Marie-Rose har i skolen til at spise frokost og holde frikvarter? _____
- Hvor lang tid har hun om aftenen til at vaske op og lave sine lektier? _____
- Hvor mange timer sover hun hver dag? _____

KULTUR: I Rwanda er der tre etniske grupper:

Tutsierne, som hovedsageligt beboede højsletterne og bjergene, var kvæghyrder.

Twa-folket levede i skovområderne og var samlere og jægere. Hutuerne som lever i de lavere beliggende landområder og dyrker landet.

De tre grupper havde sine karakteristiske ritualer og påklædningsstil, men i dag er Rwandas kultur mere homogen.

MUSIK: Musik og dans har altid været de vigtigste kunstneriske udtryksformer i Rwanda. Der findes stærke traditioner inden for både instrumental musik og sang.

Rwanda har også en rig tradition for dans. Unge tutsier, der voksede op ved det kongelige hof, blev undervist i en slags 'kampdans' ledsaget af trommer, hvor den enkelte danser skulle bevise sin dygtighed. Denne danseform er blevet bevaret efter monarkiets afskaffelse, og dansetraditionen holdes i hævd.

Vi ser en film om Rwandas musik og dans

www.cnn.com

Skriv: Rwanda music dance

Keeping Rwanda's music and dance culture alive (7:58)

MADKULTUR: Rwandisk mad er ikke særligt krydret eller stærk. Folk spiser enkle måltider med lokalt dyrkede ingredienser. De spiser mest søde kartofler, bønner, majs, ærter, hirse, mad-bananer, kassava og frugt.

Man må ikke snuse til sin mad i Rwanda. Det antyder, at der er noget i vejen med maden. Hvis man afslår mad, så er det en grov fornærmelse til den, som har lavet maden. Tidligere spiste man ikke offentligt, og det ses stadig, at en hustru ikke spiser før hendes mand har fået.

”Ibishimbo” salat fra Rwanda

til 4 personer

Ingredienser:

- 200 g kogte bønner (ibishimbo) 1 dåse majs (300 g)
- 2 stk avocadoer i tern
- 4 tomater i tern (uden kerne) 1 rødløg i tern
- 2 spsk grofthakkede koriander

Dressing:

- 2 fed hvidløg
- 1 spsk olie
- lime (saften)
- spsk eddike salt og peber

Sådan gør du: Alle ingredienserne blandes godt sammen.

Hvor meget skal man bruge til 6 personer?

Ingredienser:

- _____ kogte bønner
- _____ majs (_____ g.)
- _____ stk avocadoer i tern
- _____ tomater i tern (uden kerne)
- _____ rødløg i tern
- _____ spsk groft hakkede koriander

Dressing:

- _____ fed hvidløg
- _____ spsk. olie
- _____ lime (saften)
- _____ spsk eddike salt og peber

Elevmaterialet: Rwanda – et lille land er produceret af lærer Ana Maria Jensen, Paarup Skole, i forbindelse med Verden i Børnehøjde, 2016.